

Franjo BRDARIĆ

ARHIĐAKONAT KOMARNIČKI

(1334-1934)

Zagrebačka biskupija, nasljednica sisačke biskupije sv. Kvirina, osnovana je 1094. po sv. Ladislavu. Stolnoj crkvi zagrebačkoj dodijeljen je zbor kanonika (tempore suae institutionis consisterat in numero canonicorum triginta duorum - Tkalčić: Mon. Epp. Zag. II. p. 13).

Radi laglje uprave razdijeljen je golem teritorij čitave biskupije na 15 upravnih okružja, koje su nazvali arhiđakonatima. Na čelu svakog arhiđakonata je kanonik stolne crkve zagrebačke i nosi naslov arhiđakona. Arhiđakoni su imali u svom arhiđakonatu jurisdikciju u duhovnim stvarima (archidiaconus et alii archidiaconi singuli in nostra ecclesia abstinent de consuetudine iurisdictionem in causis spiritualibus in suis archidiaconatibus - Tkalčić: ibid. p. 85). To su bili generalni vikari biskupski, svaki za svoj arhiđakonat. Arhiđakone se u starini nazivalo - ješprišt - (od Erzpriester). Tako nalazim u fundacionoj listi kapele sv. Barbare u Kunovcu od 1688. dozvolu za gradnju crkve: "Kunovčani dobiše od visokopoštovanoga gospona Tomaša Augustića, Ješprišta komarničkoga, po preporučenju našeg Gospodina grofa Karola Josefa a Dietrichstein". Naše dekane još do nedavna je narod nazivao "viceješprišt" i "vicejašprišt". Arhiđakoni su morali vizitirati župe svog arhiđakonata, te bi o obavljenoj vizitaciji podnijeli Ordinariju pisani izvještaj, nama poznat pod imenom "kanonske vizitacije". Najstariji izvještaji o kanonskim vizitacijama sačuvani su iz XVII stoljeća, i vječna je šteta za povijest naših župa, što su iz prijašnjih stoljeća propali.

Arhiđakonat komarnički, o kom će biti govora, protezao se prvotno od Jalžabeta, pa uz Dravu do Đurđevca, zapravo potoka Grabovnice (danas Katalena potok), pa odatle do bjelovarskog okoliša (Sredice, Korenovo, Gudovac, Klokočevac) i tad preko Rovišta putem zvanim "magna via" do Koprivnice.

Arhiđakonat komarnički graniči zapadno sa varaždinskim, južno sa kalničkim, a istočno arhiđakonatom "de Guescha" nazvan tako po tamošnjem biskupskom posjedu "Gvesche", koje je prije 1293. bilo znamenitije mjesto sa kaštelom. Sjeverna pak međa je Drava odnosno arhiđakonatski Bekšin.

U bližoj i daljoj prošlosti dolazilo je do korektura granica između ova 4 susjedna arhiđakonata, sad u korist jednog sad drugog arhiđakonata, što će se tečajem rasprave zapaziti.

Prvi sistematski popis župa zagrebačke biskupije imamo iz godine 1334., proglašen na vigiliju sv. Lovre, a drugi iz godine 1501. (Starine IV. p. 203-229). Mnoge župe arhiđakonata komarničkoga spominju se i prije 1334. u raznim sredovječnim listinama prigodom donacija, označivanja međa raznih posjeda ili kojim drugim povodom.

CRKVA SV. LADISLAVA

Arhiđakon gorički Ivan, koji je napisao "Statuta Capituli Zagrab. saec. XIV." počinje popis župa u arhiđakonatu komarničkom sa crkvom sv. Ladislava.

Primo ecclesia beatissimi regis Ladislai praedicta, quae tamen est plebania - (Tkalčić II. p. 91). Popis počinje sa crkvom sv. Ladislava, kao da joj se hoće dati prednost, jer je to sijelo biskupske domene u Podravini. Iz listine, kojom kralj Mirko 1201. potvrđuje biskupske posjede, vidimo, da biskup zagrebački ima u Podravini 3 posjeda: "in Gaurastino" danas Biškupec, zatim Zdelju tj. Miholjanec te "in Camarniza" posjed komarnički, koji se protezao od Brega preko potoka Smrdelja i Močilnice do Novigrada. Iz opisa međa komarničkog posjeda vidi se, da je to jedan neprekinuti posjed, a središte mu je u sv. Ladislavu (Tkalčić: ibid. I. p. 13). Taj posjed su biskupi dobili u XII. stoljeću, te u centru sagradili crkvu sv. Ladislava. God. 1492. biskupsko imanje sv. Ladislava opustošio je herceg Lovro lločki iz osvete prema zagrebačkom biskupu Osvaidu Thus, jer se biskup zauzimao, da je iza smrti kralja Matijaša okrunjen kraljem Vladislav, a ne Matijašev sin Ivaniš Korvin (Rad XV. p. 28).

U popisu od 1334 crkva sv. Ladislava ima predikat "de Camarcha". Iz toga neki krivo izvode, da je crkva sv. Ladislava bila u današnjem Novigradu, koji se isto zvao u XIV. vijeku "Camarcha" ili Komarnica. Tim imenom nazvan je najprije potok, koji se i danas zove Komarnica, zatim kaštel i mjesto sa crkvom B. Djevice Marije, koje se na tom potoku razvilo, a to je današnji Novigrad. Predikat "de Camarcha" nosi i crkva sv. Jurja, koja je ležala sjeverno od Novigrada blizu potoka Koprivnice, a do nje vodi veliki put (C. D. VIII. N. 349 p. 424). Komarnicom "de Camarcha" nazivao se u prošlosti teritorij u promjeru od više kilometara, a kadšto i čitav kraj do Ludbrega i Korenova, označujući imenom "Camarcha" čas plemensku srodnost, a možda i upravnu pripadnost. Po Komarnici gradu, uz koji se nalazio biskupski posjed, nazivlje se i naš arhiđakonot komarnički "de Camarcha" te ga i mi danas tako nazivamo. Svi arhiđakonoti dobili su ime po kojem utvrđenom gradu, koji se nalazio na dotičnom teritoriju - veli Krčelić.

Godine 1501. je župnik sv. Ladislava, imenom Jakob, a kapelan Ladislav. Samo mjesto, gdje je 1501. crkva sv. Ladislava, zove se Zredysche, na što podsjeća danas selo Srdinec. Župa i crkva sv. Ladislava je uslijed turskih provala teško stradala. Što nisu razorile regularne turske vojske, to su učinile razne turske čete, koje su pod vodstvom raznih harambaša kao: Radovan, Lazo, Dean, Gruica, Stojin, Negovan, palile sela i crkve, ljude ubijali, a mušku djecu i žene odvodili, prve u janjičare, a druge u harem (Lopašić: Monumenta XVI. p. 111).

Godine 1638. javlja koprivnički župnik Matija Sumer biskupu Benku Vinkoviću, da je crkva sv. Ladislava bez krova i svoda, zidovi još stoje čitavi, a svetište je razoreno, mjesto i biskupski posjed nastavaju Vlasi - Valachi (Lopašić: ibid. p. 200). Crkva i župa je za uvijek propala, samo imena dvaju sela, Vlislav i Srdinec, su slaba jeka davne prošlosti. O crkvi sv. Jurja "de Camarcha" nema nikakih tragova. Njezine temelje trebalo bi tražiti u selu Delovi, filijalu novigradskom.

CRKVA SV. NIKOLE U KOPRIVNICI

Iza crkve sv. Ladislava spominje arhiđakon Ivan crkvu sv. Nikole u Koprivnici (de Kaproncha). Nije to današnja koprivnička crkva sv. Nikole, koja se nalazi unutar gradskih bedema. Historijska crkva sv. Nikole bila je Miklinovcu, komu je dala i ime. Koprivničko predgrađe Miklinovec udaljeno je od središta grada Koprivnice dobar kilometar, a leži uz potok Koprivnicu, koji svojim poplavama još i danas, a nekoć i više, ojađuje obližnje stanovništvo. Poplavama izvrženo stanovništvo diže crkvu brodaru sv. Nikoli.

Južno od Miklinovca nedaleko na prvim proplancima Bilogorja dizao se još za narodnih hrvatskih kraljeva utvrđeni castrum, zidan kamenom, nazvan Kamengrad (Köwar i Kökaproncha). Tu je bilo sijelo velikog vlastelinstva, koje se sizalo do Drave, pa do blizu Rovišta. Kad je Koloman prešao Dravu (1102.) posjetio je Kamengrad idući prema Križevcu, da s Hrvatima sklopi "pacta conventa". Podno Kamengrada uz potok Koprivnicu grupirala se naselja: Miklinovec sa crkvom sv. Nikole, Banovec i Dubovec, a čitav ovaj naseljeni teritorij dobio je po potoku Koprivnica također ime Koprivnica "de Kaproncha". Nekako u sredini rečenih triju mjesta diže se (1334.) druga historijska crkva sv. Mihajla, uz koju se počeo razvijati "oppidum" trg Koprivnica, u kom su franjevcima Ivan i Henrik Güssingovac, gospodari Koprivnice, osnovali 1290. samostan sa crkvom Majke Božje. Popis od 1334. ne bilježi koprivničkih franjevaca, razumljivo, jer nisu vodili župu. Godine 1446. su vlasnici Kamengrada i trga Koprivnice grofovi Celjski, kojima Sibirjanin Janko razori Kamengrad, da ih tako po nalogu sabora u Stol. Biogradu upokori. Tom zgodom zauze Hunjadi Legrad, pređe Dravu i zauze Kamengrad. U to su celjski grofovi skupili još vojske, te ju poslali svom kapetanu Janu Vitovcu, da bije s Hunjadijem osudni boj. Kod trga Ratščin (bei einem markt genandt Ratschin, ein meill von Copreinitz, Klaić: Povijest Hrvata II (2) p. 211) danas vjerojatno Herešin, sastale se obje vojske. Prije boja dođe do sporazuma između ratujućih stranaka. Međutim Kamengrad je bio već razoren zauvijek, a sijelo vlastelinstva je preneseno u današnju Koprivnicu. Razoreni Kamengrad narod počne nazivati Starigrad (Owar). Godine 1501. je u Starom gradu kapela sv. Mirka sa rektorom kapele Nikolom i kapelanom Markom. Bijaše to za gospodara koprivničkog Sigismunda Ernušta, gospodara Podravine, dok mu je brat Ivan II. dobio Međumurje. Danas kapele sv. Mirka nema.

Usljed provale Turaka, odlukom hrvatskog sabora, Koprivnica se ima jače utvrditi, pa radi proširenja bedema morade se crkva sv. Mihajla porušiti, kojoj je 1501. na čelu rektor imenom Blaž. Neprestanim navalama Turaka predgrađe Miklinovec je više puta popaljeno. Franjevci pak radi nesigurnosti ostave 1561. Koprivnicu, gdje su unutar utvrđenog grada (intra moenia) vršili pastvu, našto se župnik iz Miklinovca preseli u tvrđu u napuštenu franjevačku crkvu, koja dobi patrona sv. Nikolu. Kad su 1606. iza mira u Žitva Dorogi nastali povoljniji dani za Podravinu, htjeli su se franjevci vratiti u staro svoje svetište, ali im to nije uspjelo, jer ono ostane i dalje u posjedu koprivničkih župnika. Župnik nosi otekle službeni naslov: "parochus intra et extra moenia et dominus terrestris promontorii Močile".

Godine 1501. je župnik sv. Nikole imenom Gregorije, te ima 2 kapelana. Oltar sv. Križa ima svog rektora Gregorija. Uz crkvu je hospicij, a na čelu mu svećenik Nikola. Uz ove svećenike ima još petorica svećenika sa titulom: gracion i mansionarij. Sadanji franjevački samostan i crkva datiraju od 1657., a sagrađeni su uz južne bedeme, sasvim na protivnu stranu, nego bješe nekadanji samostan i crkva. Koprivnički župnici bili su u prošlosti obično čazmanski kanonici, a neki i apostolski protonotari. Godine 1650. držali su Isusovci u Koprivnici sv. misije 14 dana (Vanino: Fontes I. 136). U Koprivnici se 3-III-1808 rodio znani kapucinski redovnik i biskup O. Angelik Bedenik. U Hindustanu podno Himalaje posvećen je 1861. za biskupa u Agri, gdje je na Dušni Dan 1865. umro.

ŽUPA JALŽABET

Sad nastavlja svoj popis arhiđakon Ivan prirodnim slijedom. Počinje od međa varaždinskog arhiđakonata sa crkvom i župom sv. Klementa, koja (g. 1334.) pripada varaždinskom arhiđakonatu. Godine 1501. je župnik crkve sv. Klementa "in Zvynusa" imenom Ivan. Župa je tečajem vremena propala, a današnja kapela sa selom Kelemen pripada župi Jalžabet.

Godine 1500. plemenita gospođa Lucija udova Ladislava de Zempcsse, a kći Klementa od sv.

Kelemena, poklanja pred redovnicima sv. Adriana u Zalaegerszeg kaptolu zagrebačkom svoje posjede: Jakopovec, sv. Kelemen, Čeperlinec, Imbriovec (kod Kelemena) i Zvinušu sa svim pripadnostima kao vječnu milostinju (pro perpetua elemosina).

Bernardo i Andria Turoczy vlastela ludbreška pred Ivanom Korvinom svojataju jedan dio Imbriovca i Kelemena (jure vicinitatis).

Zahvalni kaptol svake godine dne 16. Augusta služi svetu misu za upokoj duše pokojne darovateljice. (Krčelić: H. E. Z. p. 205).

"Ecclesia sanctae Elyzabeth" vlasnost (1334.) sinova Egidijevih je današnja župna crkva sv. Elizabete u selu Jalžabet, koje se 1501. naziva Suhodol (Zuchodol) sa župnikom Jakovom.

"Ecclesia beatae Virginis" je identična sa crkvom Bl. Djevice Marije "in Polyana", te joj je župnik 1501. Ivan. Poljana je danas filijala župe Jalžabet. Tako današnja župa Jalžabet obuhvaća teritorij triju župa iz godine 1334., odnosno 1501. Patronat župe Jalžabet pripada vlastelinstvu Jalžabet. Vlasnik toga vlastelinstva u XVIII. stoljeću je familija Bakić aliter Bačić. Petar Bačić iz te familije bio je biskupom bosanskim i umre 1749. u Križovljanu (Kercselich: Annuae p. 580.)

ŽUPA MARTIJANEC

"Ecclesia sancti Martini" jest današnja crkva sv. Martina u Martijancu, koji se 1501. nazivlje Martynancz sa župnikom Andrijom. Godine 1758. župnik martijanečki jest Antonije Zlatarić, koji postade (1758.) kanonikom zagrebačkim, zatim prepositom sv. Ireneja, arhidakonom de Vasca (1766.) i posvećeni biskup (Krčelić: Annuae p. 369). Biskup Zlatarić godine 1784-29-VIII posvetio je novosagrađenu crkvu sv. Trojstva u Legradu.

Blizu Martijanca leži mjesto Slanje u kom je godine 1334. župa sv. Križa "de Zlauna", koje župe u popisu od 1501. nema, znak da je propala. -Slanje je danas filijal Martijanečki. Slanje se spominje prvi put g. 1253. u listini kralja Bele IV. (Tkalčić: Mon. I. p. 99). Po sudu nekih, Slanje bilo je sjelo plemenskih župana, zato je župnik sv. Križa u Slanju bio "župnik" u osobitom značenju riječi. Hrvatska crkva posudila je naziv župnik iz civilnoupadne terminologije. Crkva se umah u početku prilagodila plemenskom upravnom sistemu.

U sjelu plemenskih župana, u utvrđenim gradovima, nikle su prve crkve, kojima je na čelu: svećenik-župan, odnosno "župnik, čija se jurisdikcija pokrivala s onom plemenskog župana. Svećenici, kasnije nastalih crkva izvan sjela plemenskih župana, dobili su ime župnik per analogiam.

Rasulom slanjske župe u civilnom smislu nestalo je i župe u crkvenom smislu jer je potonja bila usko povezana s prvom. Drugog razloga za to i nemamo. Na slanjskom posjedu spominju se vlasnici Gothali i Esterhazy.

BIVŠA ŽUPA KRIŽOVLJAN

"Ecclesia beatae Virginis cruciferorum" jest križarski posjed od najstarijih vremena. To je mjesto po križarima nazvano Križovljan ili 1501. pisano "Crysovlyan" sa župnikom Georgijem. Kukuljević veli, da je taj križarski posjed u neposrednoj blizini Ludbrega na cesti, koja vodi iz Ludbrega u Varaždin. Razvaline crkve i samostana vidjevahu se još u XVIII. vijeku. Taj posjed je otprije što razoren po Turcima, što razgrbljen po svjetovnjacima i pripojen vlastelinstvu ludbreškom. Biskup Bratulić dao je 1611. dozvolom kralja Matije II. Glogovnicu i Križovljan Isusovcima. Isusovci su sudbeno tražili posjed Križovljan, ali put pravde je bio suviše spor. Isusovci su 1611. dali Križovljan u zakup Suzani Turosz rođenoj Ratkay od Velikog Tabora, vlasnici Ludbrega, za 16 forinti godišnje, a

poslije dozvolom svoga reda i sv. rimske Stolice čitav taj posjed prodadoše Ludbreškoj vlastelinki Barbari Turoczy, suprugi Wolfganga Erdödy uz otštetu od 3000 forinti. Tu prodaju potvrdi kralj Ferdinand III. godine 1642. (Kukuljević: Priorat Vranski p. 65). Križovljan pripada u crkvenom pogledu župi Martijanec. U Martijancu su bila vlastela barun Mukulić (1635.), djed biskupa Mikulića Aleksandra, pa kasnije Gothai i Patačić i konačno Rauchi.

SV. ĐURĐ

Ecclesia s. Georgii (1334.) je danas župa sv. Gjurjg, koji godine 1501. ima župnika Alberta. Župa sv. Gjurjg je na teritoriju vlastelinstva Ludbreg.

LUDBREG

"Ecclesia s. Trinitatis de Ludbreg" (1334.) je današnja ludbreška crkva sv. Trojstva, kojoj je godine 1501. župnik Mihajlo. Isti je vice-arhiđakon kotara varaždinskoga. Sve do sada spomenute župe spadale su godine 1334. arhiđakonatu varaždinskom, dok su danas sve dio arhiđakonata komarničkog, osim Jalžabeta, koji je sinodom od 1925. definitivno pripao arhiđakonatu varaždinskom.

U Ludbregu 1501. imamo 4 prebendara: Stjepana, Martina iz Dubrave, Andriju iz Rasinje i Blaža iz Rače. Župa ludbreška biće daleko starija od 1334. godine. Nastala je na temeljima starorimskog taborišta Jovia. U dvorištu župnog doma vide se još i danas rimski zidovi. Najstariji poznati nam gospodari Ludbrega jesu plemići od Paližne. Plemići od Paližne nalazimo u Podravini još u XVI. stoljeću. Posjed Otok (župa Imbriovec) i Brestovac župa (Đelekovec), svojina plemića Franje Paližne od sv. Petra, je založena u njegova rođaka Andrije Budora (Vjes. Kr. Drž. Arhiva VI p. 350). Početkom XIV. stoljeća vlasnik Ludbrega je Nikola Ludbreški, sin Petrov. Kad je zasjeo na prijestolje Karlo Robert (1301.-1342.), najljući protivnici bili su mu Güssingovci, vlasnici Koprivnice i Virja. Križari (Ivanite) bili su uz papinog kandidata Karlo Roberta. Da se osvete Križarima, Güssingovci navale na grad Belu (Zagorje), vlasnost Križara, i osvoje ga. Nikola Ludbreški sakupi čete u Podravini, pohrli pod Belu, rastjera privrženika Güssingovaca, osvoji grad Belu i preda Križarima. U zahvalu dadoše mu Križari 1320. posjed Črnc. (Kukuljević: Priorat Vranski p. 48). Taj posjed se zove danas Križancija, u starijim listinama Križnečija po nekadanjim svojim gospodarima Križanima. Potok Črnc, po kom se posjed zvao Črnc je presahnuo, tek za proljetnih ovećih kiša biva u njem nešto vode.

Nikola Ludbreški imao je posjede i u Gostoviću (danas Lovrečina kod Križevaca), a umro je bez potomaka (C. D. XIII. p. 546). Njegovim posjedima disponira Ljudevit Veliki i 4. VII. 1370. bude uveden u posjed Ludbrega novi vlasnik, zvan Ivan Čuz, vlastelin u nekom dijelu Međumurja, jer glavni međumurski posjed posjeduje Lacković. Ivan Čuz je na čelu poklonstvene deputacije, koju šalje Ljudevit Vel. 1368. u Rim papi Urbanu V. Godine 1410. Ivan Čuz, sin Nikolin sagradio je crkvu u čast presvetom Trojstvu. Gradnja je bila dovršena i crkva svetoj službi predana na dan sv. Apostola Šimuna i Jude. Slijedeće godine 8. rujna je crkva konsekrirana. Godine 1442. Stjepan Čuz proda Ludbreg Andriji de Rohoncz, nazvan Veliki, sinu Henrika de Rohocz. Isti prodaje već 1468. Ludbreg Benediktu Turoczy, ženi mu Ani i sinu Gjuri dozvolom kralja Matije. Kroz 200 godina su gospodari Ludbrega plemići Turoczy.

Godine 1615. Benedikt Turocz postane banom (1615.-1616.) i umre 1616. u Vinici na svom posjedu te je zakopan ispod župne crkve viničke. Uslijed pomanjkanja muških potomaka u obitelji Turoczy Ludbreg po ženidbi prijeđe na Erdödye. Barbara Turoczy, gospodarica Ludbrega, posljednja toga imena, uda se za Wolfgana grofa Erdödy. Marija Kristina Erdödy preda Ludbreg god. 1695. grofu

Adamu Batthyany. Jedan dio imanja ludbreškog drži obitelj grofova Palfy, ali i to Batthyany kupi za 85.086 zl. for.

Od godine 1512. je Ludbreg glasovito proštenište presv. Krvi, nastalo nakon bule pape Leona X kojom se dokumentira autentičnost čudesnog događaja od 1411. o presv. Krvi. Leonovu cijelu bulu priopćuje Krčelić (H. E. Z. p. 209).

Odlični i uvaženi sadanji ludbreški župnik dekan Janko Bočkay, da osvjetli povijest svoje znamenite župe i mjesta, pošao je 1925. u Körmendt, sijelo knezova Batthyanu i nađe u arhivu 264 listine, koje govore o župi Ludbreg. Opat Pereny upozori gospodina Bočkaja, da mađarski historičar Thaloczy, koji je uredio tamošnji arhiv, naziv Ludbreg izvodi od Lodbring. To je navodno bio burgundski plemić koji se na povratku iz križarske vojne oko 1100. godine zaustavio i ostao trajno u Ludbregu, udario temelje vlastelinskom dvoru. Neki pak misle da Ludbreg dolazi od Lubel-breg, a to je gorska kosina, koja počinje kod šume i brijega Lubel, otuda i dolazi Lubeščica, a svršava sa ludbreškim vinorodnim brežuljcima, podno kojih leži uz Bednju Ludbreg.

Ludbreška vlastela pripadaju već posvema historiji, jer je ludbreško vlastelinstvo postalo svojinom naroda. Na ludbreškoj gospoštiji bilo je oko 1750. svega 24 posjeda sa 708 duša. Danas je Ludbreg važna točka Podravine, a po svom prošteništu presv. Krvi Isusove duhovni centar ovoga kraja.

Ludbreg je dao isusovačkom redu dva odlična člana: Solari-a i Bedekovića. Ludbrežan Tomo Solari r. 10-IX-1656 stupio je u Isusovce 1675.

Kazimir pl. Bedeković-Komorski rodio se (2-III-1727) u Sigecu kod Ludbrega, na imanju svog oca Baltazara, koji je bio podban Kraljevine. Imao je još 3 brata: Antuna, Sigismunda, koji se utopio u Dunavu kod Beča za vrijeme kupanja, dok trećemu Krčelić ime ne spominje. Otac Baltazar, iza smrti svoje žene oženi Helenu Somogy, udovu Gabrijela baruna Gothala, po kojoj je dobio Gotalovec, Granje i Jalžabet. Koloman Bedeković, bivši ban (1872.) i ministar, potomak je ove linije podravskih Bedekovića, koji su se do danas održali u Jalžabetu.

Kazimir stupio je u novicijat reda Družbe Isusove 1742. Filozofske nauke svršio je u Beču (1745.-1748.). Kao Isusovac boravio je u mnogim isusovačkim zavodima u Ugarskoj, Slovačkoj i Hrvatskoj u službi profesora. Napisao je više bogoslovnih i filozofskih djela, a Krčelić navodi, da je prevodio također iz talijanskoga. Iza dokinuća reda (1773.) primljen je u kler nadbiskupije zagrebačke, postao je kanonik i ravnatelj Hrvatskog kolegija u Beču, gdje je 4-V-1782 umro.

U Rasinjskom arhivu nalazi se više listina, providenih potpisom "Bedeković" u Sigecu.

ŽUPA U VELIKOM BUKOVCU

Župna crkva "ecclesia sancti Petri del Bedgna" jest (1334.) župna crkva sv. Petra za teritorij, koji se i danas po istoimenoj crkvi zove sv. Petar. Gospodar velikobukovačkog posjeda (1366.) je Nikola de Bednja, rođak vlastelina Nikole Ludbreškog. Čitav teritorij radi donjeg toka rijeke Bednje nosi predikat "de Bednja" kako crkva tako i vlastela.

Između sv. Petra i sela Lunkovca bio je do 1491. kaštel, zvan Lonka, po kom se selo i danas zove Lunkovec. Historičar Baltazar Krčelić vidio je prije 170 godina ruševine kaštela Lonke. Kaštel je bio podignut na umjetnom kvadratičnom brežuljku, opasan opkopima i vodom. Stanovnici su Krčeliću pripovijedali, da je tradicija (1764.) da je tu nekoć bio Atilin grad.

Čl. 29. od 1471. nalogom kralja Matije je razoren taj veliki kaštel s trgom. I Sv. Petar je bio nekoć utvrđen, i tu je Krčelić vidio mnogo starine (B. Krscelich: Histor. Eccl. Zagr. p. 193 i Nititiae Praelim. 452).

Godine 1501. je župnik sv. Petra imenom Pavao. Na gospoštiji familije Fronohter (1501.) u Sv.

Petru je dvorski kapelan Fabijan. Familija Drašković došla je u posjed Vel. Bukovca u XVII. st., te je najstarija vlastelinska familija u Podravini. Draškovići su (prije 1659.) prenijeli sjelo župe i sjedište vlastelinstva u Veliki Bukovec, i tu je na vlastelinskom zemljištu sagrađena crkva sv. Franje Asiškog, a u blizini na vlastelinskom zemljištu župni dom. Što je Crkva u Vel. Bukovcu posvećena sv. Franji Asiškom, ima se očito pripisati uplivu franjevca O. Franje grofa Draškovića, koji je 1606. franjevački provincijal. Umro je u Zagrebu 1637., a u to vrijeme nekako je nastala crkva u Bukovcu. U vezi s boravkom franjevca grofa Draškovića u Bukovcu ima svakako svoj postanak i bukovačka legenda o boravku sv. Franje u Bukovcu. Rod Draškovića dao je Hrvatima moćnih banova, biskupiji zagrebačkoj velikog biskupa Đuru (1563.-1578.), franjevačkom redu poniznog i siromašnog O. Franju, dočim je Crkvu Božju mučeništvom proslavio Pavao (Paulus Ecclesiam Martyrio illustravit - Kercselich: H. E. Z. p. 237). Crkva sv. Petra je danas filijalna kapela župe u Bukovcu. Iz listine od 1645-29-IX izdane u Klenovniku (arhiv bar. Inkeya) saznajemo, da su žitelji sv. Petra trpjeli mnoga nasilja (damna frugum, depopulationes, invasiones ac caedes) od podanika trga Rasinje. Gospodarica Rasinje je bila tada grofica Elizabeta Erdödy sen. udata za baruna Justa Josip Moscon, kći Tome Bakača, slavnog pobjednika Turaka kod Siska. Bukovačkom posjedu pripada šumski posjed Križnečija, nekoć posjed Križara (1296.), odakle mu se izvodi ime, a danas Križančija. Tu je crkva i grobnica bukovačkih Draškovića (C. D. VIII. 225).

Baltazar Krčelić izvješćuje nas, da je u Bukovcu za njegova boravka bilo 8 posjeda sa 316 duša. - Godine 1659. je župnik bukovački Fabijan Ivan Petković. Crkva sv. Franje u Bukovcu je danas jedna od najljepših crkava ovoga kraja.

ŽUPA RASINJA

"Ecclesia sanctae Crucis de Razina" (1334.) je današnja crkva sv. Križa u Rasinji. U starim listinama dolazi "oppidum Rasinja" pod imenom Rasinja sv. Križa za razliku od Herbertove Rasinje, danas selo Gorica, i Rasinje sv. Kuzme danas mjesto Kuzminec. Rasinja se rano spominje. Biskup Prodan (1170.-1185.) daje Templarima zemljište oko Rasinje. Krčelić u svojoj povijesti zagreb. biskupije spominje, da je ban Opoj poklonio Templarima svoj Opojgrad za pokoj svoje duše. Potomci Opoj bana od roda Gutkeled bili su Bočkay i Apafy (Apafija). Župnikom rasinjskim je 1501. Ladislav, a Stjepan njegov kapelan.

Godine 1501. bila je u Rasinji još crkva sv. Marije, a rektor joj Klemens. A bila su i dva dvora Bočkayeva, jer su (1501.) na dvoru Petra Bočkaya gubernatora biskupskih imanja iza smrti biskupa Osvalda (†1499.), dva dvorska kapelana Matija i Martin, a na dvoru Nikole Bočkaya bio je dvorski kapelan Galo. Kako se familija Bočkay raspala u dvije grane, to se i veliki rasinjski posjed raspao u dva dijela: Rasinju sa Đelekovcem dobila je rasinjska linija, a Kuzminec sa Torčecom druga linija sa sjelom u Kuzmincu. Rasinja brzo izgubi Bočkaye kao gospodare, jer je 1527. gospodar Rasinje Ljudevit Pekri. Kako je Ljudevit Pekri bio vjeran pristaša kralja Ferdinanda, postrada mu mnogo Rasinja od privrženika kralja Zapolje. Hrvatski plemić Ivan Zermegh kao suvremenik pripovijeda nam, da je Krsto Frankopan opustošio Rasinju i Gušćerovac. Malo poslije toga (1532.) strada opet Rasinja, kad Sulejman uništi Opojgrad vraćajući se neobavljena posla ispod Kisega grada. Odvede sa sobom roblje, a među njima i Juraja Husa, koji je opisao svoja lutanja po svijetu. God. 1603. opustoše Rasinju turski Tatari prešavši smrznutu Dravu.

Crkva Bl. Djevice Marije propade posvema. Tom zgodom propade i župa sv. Križa. Kasniji gospodari Rasinje jesu: ban Tomo Bakač-Erdödy, te kćerka njegova Elizabeta, udata za baruna Moscoua, pa unuka Bakačeva Ana Elizabeta, žena grofa Heriberta Auersperga. Aninu kćer Mariju

Suzanu, udatu groficu Attems, naslijedi Kristina, udata za grofa Josipa Karla Geiszruk. Njen sin Ivan Jakob založi Rasinju, Đelekovac i Selnicu sa ostalim dijelovima imanja, Baltazaru Inkey-u, vel. županu županije Zala god. 1778. za 107.000 fl. (jure pignoritio) na 30 godina. Godine 1808. Mirko Inkey nadoplati Geiszrukovim nasljednicima još 20.000 fl. i postane faktični gospodar Rasinje. Konačnu pogodbu sklopio je Mirko Inkey sa grofom Szapary, koji je bio oženjen sa groficom Geiszruk. U toj nagodbi spominje se kao suvlasnik dobra Rasinje biskup Kajetan grof Geiszruk. Rasinjska župa iz propasti svoje je sastavni dio župe Kuzminec do 1789. Prvi župnik obnovljene župe 1789. je Pio Magyar, bivši Pavlin pod patronatom Rat. Namjes. Vijeća. Godine 1828. zadobi patronat vlastelin rasinjski Inkey Mirko (II.). Oppidum Rasinja imala je ius gladii. Od sredovječne crkve sv. Križa postoje još svetište.

BIVŠA CRKVA SV. IVANA U GORICI

Župna crkva "ecclesia sancti Johannis de Hergorchia" je danas selo Gorica, a leži sjeverno od Rasinje uz cestu, koja vodi iz Rasinje u Kuzminec. Gorica se prvotno zvala Herbotova Rasinja, jer joj je po darovnici kralja Bele od godine 1248. (C. D. IV p. 352) postao gospodar Herbot od roda Osl. Kasnije ju pokraćeno nazivali Herborthya pa Hergorchia, a danas Gorica. Crkva sv. Ivana Apostola spominje se u listini od 1392. god. (C. D. IX 585) te u popisu od 1334. Veliko ovo imanje sizalo je do Slanja, Varaždinskih Toplica, Rasinje i križevačkih međa.

Gorica je dala dva mačvanska bana. Nikola Oslov je ban mačvanski (1335.) i brat mu Dominik (1341.-1352.) za kralja Ljudevita, koji se ogledali na oružju sa carem Dušanom. Oslu se spominju kao vlasnici Gorice već 1225. (Tkalčić: Mon. I. 53). Lovro sin Mirkov pomogao je banu Mikcu srušiti moć Güssingovaca plemića od Koprivnice, koji su velike zulume nanosili čitavoj Podravini. Na Osle podsjeća selo Oslovica. Njihovi nasljednici po ženidbi su plemići Pogany de Cseb koji su dali ime kaštelu Poganec. U Gorici je 1501. župnik Dominik, kapelan Martin i altarist Đuro. Provalom Turaka je crkva propala te je nijesu nastojali obnoviti kasniji gospodari: familija Gyulay, Pethö de Gerze, Keczer, Gothal, nego pripada sve do danas župi Kuzminec. Križevačkog plem. suca Stjepana Sennyja nasljednici zadužili su Goricu u Baltazara Inkeya, te 1814. prijeđe u vlasnost familije Inkey. U Gorici nema nikakve tradicije ni tragova o kakvoj crkvi, tek jedno polje nosi naslov "cirkvišće".

Gorici pripada zaselak Cvetkovec na putu iz Rasinje prema Ludbregu. Uz cestu u mjestu Cvetkovcu je krasan kip sv. Trojstva sa uklesanim inicijalima: P(erillustris) ac G(enerosus) D(ominus) S(tephanus) K(eczer) D(e) R(adovan) 1718.

Stjepan Keczer je bio gospodar Gorice i podigao je kip sv. Trojstva. Iz izvornog testamenta Ane Keczer, udate Grošić, kćeri Stjepanove od god. 1757. zaključujemo, kako je vjerski duh bio jak u ovoj odličnoj familiji. Majci Božjoj Bistričkoj ostavlja svoje bijele bisere, a sjetila se crkve kuzminečke i raznih bratovština.

ŽUPA KUZMINEC

"Ecclesia sanctorum Cosmae et Damiani" (1334.) je danas župa i crkva u Kuzmincu. To je Bočkayev posjed, kao dio velikog posjeda rasinjskog. Godine 1660. kupi kuzminski posjed Nikola Zrinjski od Ivana Bočkaya. Za kratak čas već je vlasnik Kuzminca Ivan Andrija Makar, kojega kralj Leopold poveljom od 24-IV-1687 imenuje baronom radi velike hrabrosti u obrani krajine. Grb mu resi slika Majke božje sa malim Isusom u ruci. Nasljednici po ženskoj lozi plemići Dessöfy prodadu

Kuzminec Erdödyu, a ovi nakon 100 godina Ferdinandu Inkey. Kuzminski patronat vrši gospoštija Rasinja i Kuzminec iure alternativo.

Godine 1650. u korizmeno vrijeme drže Isusovci u Kuzmincu prve sv. misije. Kako je u ono vrijeme bio čitav kraj podvodan, ljudi su dolazili iz Subotice i Rasinje gazeći vodu do koljena. Isusovci su obilazili po kućama ispovijedati bolesnike. Opisuju u svom izvještaju kako je pobožni svijet u pomanjkanju ulja u korizmi začinjao jelo sa orasima. Perina i kreveta nije bilo, jer se spavalo na slami a pokrivali se ćohama.

Kuzminskom posjedu pripada danas selo Grbaševac (Gravašoc) zvan i Rasinjica. Isti je 1530. vlasništvo Petra i Stjepana Bogacha. Ljudevit Pekri oteo je Grbaševac Bogachima, jer su pristali uz Zapolju. Bogachi su posjedovali Imbriovec (g. 1551. - Stjepan, Đuro i Blaž Bogach).

Selo Kutnjak do 1622. je vlasništvo Ane Inkofer, majke Uršule Inkofer, druge žene Vuka Krste Frankopana. Banica Katarina Zrinjski je njegova kći.

God. 1740. nalazimo tamo Jelačiće, koji imadu posjede u Brezničkom Humu (Lonya Szt Marton).

Redoslijed župnika je poznat od Matije Sumer, kojeg 1632. nalazimo u Koprivnici.

Barokna crkva sv. Kuzme, te lijepa kapela sv. Helene u Kutnjaku, pa župni dvor su djelo župnika Čunčića iz 1760. godine.

ŽUPA IMBRIOVEC

"Ecclesia cancti Martini de Kopyna" odgovara kapeli sv. Martina u Zablatju. Arhiđakon Ivan popisuje župe točno topografskim slijedom. Mađarski historik Csanski stavlja crkvu sv. Martina bliže Kalniku. Kad bi to bilo ispravno, tad bi čitav teritorij današnje župe Imbriovec bio 1334. god. bez crkve, a to je za ondješnje prilike gotovo nemoguće. Uzevši dakle u obzir topografski slijed u popisu od 1334. po gustoći župa moramo zaključiti, da je crkva sv. Martina de Kopyna istovjetna sa Zablatjem. Godine 1501. je župnik sv. Martina svećenik Martin. Posjed je kasnije priklopljen Bočkayevom posjedu u Kuzmincu, a u crkvenom pogledu župi u Imbriovcu. Župe Imbriovec u popisu od 1334. nema. Znak je, da nije ni postojala.

Godine 1501. javlja se župa "Emrykovec" sa župnikom Pavlom, a podigoše je plemići Bogach, vlasnici Imbriovca. Oko 1630. je vlasnik Imbriovca: Baltazar Orehoczky, Petar Češković, Ivan Saić de Pernica, Ivan Kapistran Adamović Čepinski pa Đurđević Teodor (1847.) Sadanji je patron Dr. Vladimir Đurđević, vlasnik plemićkog dobra Kaniža u Zagorju.

U Velikom Otoku (župa Imbriovec) oko 1500. je gospodar Franjo Paližna (Palichna) od sv. Petra. Zalogom prijeđe posjed na Budora Andriju. Kad su Budori izgubili uslijed nastale Krajine Budrovac kraj Đurđevca, održali se još 200 godina na teritoriju župe Imbriovec. Gašpar Budor zastupa 1655. kao nuncij kraljevinu Hrvatsku na požunskom saboru, kod izbora kralja Leopolda, naglasujući prava Hrvata. Ženidbama prijeđe posjed na Baloge i Rakichany, a od njih na Matiju Presek, vojvodu drnjanskog 1680. Odvjetak Matije Preseka Martin Kanižaj umre na svom dobru u Kopriv. Ivancu (1827.), koji prijeđe zajedno s V. Otokom u vlasnost plemića Franje Žombora. Paula Žombor, njegova unuka udata za grofa Roberta Oršića je posljednja gospodarica Otoka, koji ona preko Poljodjelske banke proda narodu. Matije Sreseka sin Adam imao je same kćeri. Jednu oženi Josip Hochreiter, nadzornik solane u Vidovcu, i tako Hochreiteri postanu suvlasnici Vel. Otoka. Stanovali su u Legradu i odavle upravljali sa imanjem. Josipov unuk Izidor, sin Rapimirov, rođen 10-XII-1784. postao je zagrebački kanonik i opat. Završio je život svoj 28-VIII1859. u Varaždinskim Toplicama. Velikom Otoku pripadao je ius gladii.

Po jednoj listini iz XVI. stoljeća razabirem, da je u Malom Otoku župe Imbriovec bila kapela sv. Nikole, čije se ruševine spominju sa riječima "gragen Szent Miklos".

Crkva u Imbriovcu je prvotno bila posvećena sv. Ivanu, kasnije uze za patrona sv. Mirka (Imbru). Bogachi i Budori su staro generationo hrvatsko plemstvo, prvi od Bogačeva, drugi iz Budrovca.

ŽUPA ĐELEKOVEC

"Ecclesia beatae Virginis de Gelecovch" jest današnja župa Đelekovec sa crkvom Majke Božje. Sjeverno od Đelekovca bliže Legradu leži polje "cirkvišće" zvano. U jednoj listini od 1722. (archiv: bar. Inkey) to se polje naziva "cirkvišće Sv. Duha" zapravo "cirkvišće Szent Lélek". Ta se crkva sv. Duha ne spominje u popisu od 1334. a niti poslije, znak je da je još prije 1334. propala. Vjerojatno da je ta crkva sv. Duha propala iza provala Tatara. Kad se Drava u zimi 1241. na 1242. smrznula, Tataari su prešli Dravu i Muru i opustošili sav okoliš. Tom zgodom propade i nedaleko Drave ležeća crkva "Szent Lélek" sa obližnjim kaštelom, na što danas sjeća "gradišće i cirkvišće". Po crkvi Sv. Duha "Szent Lélek" nazove se naseljeni kraj Lelekovec mijenjajući početni konsonant često puta. Tako se 1334. zove Gelekovec, kasnije Jelekovec a danas Đelekovec, dok je korjen riječi "elek" uvijek ostao nepromijenjen. Koncem XIII. stoljeća vlasnik je Đelekovca plemić Gardun, na kojega podsjeća rudina Gradun. Od njega prijeđe posjed na plemiće Gutkeled i postane integralnim dijelom imanja rasijskoga.

Godine 1501. je župnik đelekovečki Stjepan. Provalom Turaka župa propade i pripojena je Imbriovcu. Da nije župa đelekovečka brzo obnovljena, razlog je isti, koji i kod Rasinje. Gospodari Rasinje i Đelekovca nisu stanovali u Podravini već na drugim svojim imanjima, brinuli se premalo za gospodare svoje, a kamoli za crkve.

Godine 1660. 11. VI. grofica Ana Elizabeta r. Muskon, žena Heriberta Auersperga, velikog neprijatelja Zrinjskih, braće Nikole i Petra, izdaje u Samoboru povelju, kojom podjeljuje slobostine podložnicima sela "Jellekovec". Istočni dio Đelekovca spadao je pod gospostiju Rasijsku, jedan mali dio spadao je pod Imbriovec, a sjeverni dio pod Veliki Otok, te se još i danas po Preseku gospodaru V. Otoka zove "Presekijanski".

Godine 1660. je u mjestu Đelekovcu kaštel, kojemu nema danas nikakvog traga. Župa je obnovljena 1789., a prvi župnik Franjo Ladislav Josepović, bivši 30 godina Pavlin, rođeni Križevčanin. Sadašnja župna crkva Majke Božje u Đelekovcu, koju je župnik Josepović sagradio, dala mu je mjesto zadnjeg mirnog počinka. Nova crkva dobila je orgulje 1832. za župnika Mate Terbocz. O tom je zabilježio župnik Terbocz u matici krštenih I. latinskim riječima slijedeće: "Velečasni gospodin Adam pl. Žuvić župnik ivanečki pogodio se sa župljani đelekovački 10. VI. 1831., da hoće načiniti za njihovu crkvu orgulje za 422 forinta srebrne monete. Godine 1832., 2. VIII. orgulje amo dovežene smjesti na koru do 19. X. 1832." Župnik ivanečki Adam pl. Žuvić (1806.-1836.) bavio se gradnjom orgulja, podučavao je mladiće u orguljanju, te je mnoge crkve obskrbio orguljama i orguljašima. Župnik Žuvić je sin zagorskog plemića, od grada Belca, potomak familije Galiuf i Rauch.

ŽUPA KOPRIVNIČKI IVANEC

"Ecclesia beati Johannis de Cerovicha" (1334.) ja danas Koprivnički Ivanec sa crkvom sv. Ivana Krstitelja. Sjeverno od Ivanca nalazi se polje od 120 jutara zvano Cerovice, nakoć vlasnost župne crkve ivanečke. Dohotkom tih zemalja sagrađena je župna crkva ivanečka 1742. godine. Ivanec je

bio dio zemalja koprivničkog grada Kamengrada. Godine 1352. spominju se plemići ivanečki: Benedikto nazvan Bela i brat mu Nikola, sinovi Benediktovi a unuci Radynovi. Godine 1284. Ladislav kralj ugarski daje knezu Radinu, sinu Benediktovu, vjernom svom pristaši imanja grada Pezet Menygh i Mednegyan. To je nagrada za pretrpljene štete, što ih je nanio Henrik Gusingovac sin bana Henrika, poznati zulumčar, knezu Rodinu (radyn). U tim okršajima bio je ranjen i Rodinov sin Benedikt. Za kneza Radyna je vjerojatno osnovana župa ivanečka (C. D. VI. p. 489). Imadu posjede u Međumurju (C. D. XII. 127). Benedikt zvan Bela i Nikola su stranci, a svakako istovjetni sa plemićima "de Rathkakedel" (C. D. XII. 168). Tečajem vremena dođe Ivanec u sklop koprivničke kapetanije i vlastelinsko dobro služi prehrani koprivničke posade. Sela Ivanec, Kunovec, Pustakovec postaju podložnici koprivničke tvrđe, tj. graničari.

Varaždinska generalija zamijeni 1770. Ivanec sa biskupom zagrebačkim za Ivanić-grad, davši biskupu zagrebačkom 450 jutara šume, koja nije nikad bila posjed varaždinske generalije. Iz izvorne listine od 1771. (arhiv: bar Inkey) saznajemo za svjedočanstvo 21 svjedoka, da polje zavno Bočkovića, a kasnije suma zvana Lug, nije nikad bio posjed varaždinske generalije, već je to nepreporno vlasništvo đelekovačko, što već i samo ime bočkovića pokazuje na Bočkajca vlastelina rasinjsko-đelekovečkog.

God. 1501. je župnik ivanečki Demetrije. God. 1603. su crkvu razorili Tataři, a bila je od kamena "lapidea" te su tom zgodom Tataři poharali sve od Koprivnice do Varaždina. Godine 1650. drže Isusovci u Ivancu prve misije. Ostala tri sela ivanečke župe nastavali su regnicolae. Dobro Botinovec poklonio je 1423. plemić Tomo Ebreš kaptolu čazmanskom za misnu zakladu. Dobro Goričko je vlasnost Tome Mikulića de Brokunovec, kralj. personala. Dobio je 1647. i Ivanec, ali u posjed nije stupio. Isti je crkvi ivanečkoj oteo 20 jutara zemlje na Cerovicama i pripojio svom dobru u Goričkom. Kasnije vlasnik goričkog je Göröczy te se Goričko i danas zove Gerecijevo Goričko. Toma Mikulić bio je skrbnik Nikole i Petra Zrinjskog za njihove maloljetnosti.

Cenkovec selo, nastalo u šumi Cerine, zvalo se po njoj prvotno Cerinkovec, ali uslijed nadglaska nad slog "ko" radi lakoće izgovora skraćena su prva dva sloga "cerin" u jedan slog "cen" pa imamo danas Cenkovec. Cenkovec je u prošlosti spadao pod kondominij gospoštije Rasinje i Kuzminec. Prvotno je naselje bilo položeno sjevernije na današnjoj rudini Selište.

General barun Filip Beck, komu je uspjelo zamijeniti sa biskupom zagreb. Ivanić-grad za Ivanec, nije samo oteo Đelekovcu šumu Bočkovicu, već je i crkvi ivanečkoj oteo 100 jut. zemljišta, a mjesnom župniku (1764.) 12 jut., tj. sav okoliš iza žup. dvora. Ivanečko imanje: livade, oranice i vinograde, koje je uživala Generalija, što je faktično bilo nešto vrijedna, nije general Beck ustupio biskupu, već je ta generalija prodala plemiću Cyndery, po kom se i danas jedno polje zove Cinderišće. Cindery posjeduje u Podravini još Herešin i posjed u Selnici kraj Vel. Otoka. Iza Cinderyja postaje gospodar Ivanca Termečić, pa Kanižaj, koji ga proda Franji Žomboru za 35.000 for. Žombor zamijeni Ivanec za imanje Brunicu na Dravi sa Inkeyom 1831. Barun Inkey ga rasproda narodu.

Ivanec je jedino selo, koje je u ovom dijelu Podravine zadržalo narodnu nošnju. Strana prezimena (Istok, Čevis, Furkes, Besten) odaju uz nošnju, da su Ivančani djelomično naseljeni Mađari, i to svakako prije konca XV. stoljeća.

BIVŠA ŽUPA SUBOTICA

"Ecclesia beatae Margarete de Sabaria" (1334.) je danas selo Subotica. Ime Sabaria potječe još od Rimljana, kojim imenom se nazivalo više glasovitih mjesta rimskih. U neposrednoj blizini današnje Subotice, na rimskoj cesti, na 15 kilometru idući od Ludbrega, nalazila se uz cestu rimska

manzija (stanica), koja se vjerojatno nazivala Sabaria. Ostatke manzije nađene su 1931., kad je za proljetna oranja ivanečki župljanin Izidor Votuc odorao na svojoj njivi uz nekadanju rimsku cestu kamen, a to je spomenik nekom rimskom božanstvu sa natpisom konsula Caia i Pompeiana iz doba cara Dioklecijana. Manzija je propala, ali njen okoliš zadržao je i dalje ime Sabaria, a i selo niklo na tom teritoriju prozvalo se Sabaria. Nađeni kamen otpremljen je u arheološki muzej u Zagrebu.

Godine 1501. je tamo župnik, kojega popis imenom ne spominje. Kao najstarije plemstvo na teritoriju Subotice spominju se kalnički plemići Čanjevčani. Tako nam je poznat od 1361. Dionizije Mirkov de Chanovch iz parbe s Dimitrom Oslov, sinom bana mačvanskoga Dominika (C. D. XIII. p. 192). Jedan dio subotičkog posjeda spada pod gospoštiju Rasinja, dok je istočni dio dijel velikog koprivničkog dobra sa svojom posebnom vlastelom (zadnji Rauch rasproda ga narodu).

Župa je propala 1532. uslijed prolaza Turaka cestom od Rasinje prema Koprivnici, kuda su prolazeći sve popalili i uništili. Mjesto Subotica je tada pripojena župi Kuzminec, a od 1789. pripada župi Rasinji.

ŽUPA BREGI

Župa Bregi, dio gradskog teritorija koprivničkog, osnovana je 1790. Kapela sv. Roka u Bregima spominje se prije već u kanonskim vizitacijama (1787.). Prvi župnik osnovane župe, koja je počela djelovati 1-III-1790, jest Ilija Maraković.

Iz popisa od 1501. vidimo, da je zamjenik arhiđakona za čitav arhiđakonat jedan vice-arhiđakon. Tako je vicearhiđakon komarnički 1749. župnik koprivnički Đuro Igrčić, i kanonik čazmanski. Dioba arhiđakonata na 3 dekanata novijeg je datuma. Dosad spomenute župe čine dekanat koprivnički.

II.

DEKATAN VIRJANSKI

ŽUPA DRNJE

Župna crkva "Ecclesia sancti Stephani regis circa Dravam" (1334.) odgovara crkvi sv. Stjepana u Torčecu. Torčec je dio velikog vlastelinstva kuzminskog.

Iz listine kaptola zagrebačkog od 21-V-1353, kojom se opisuju međe posjeda sv. Petra (Peteranca), slijedi, da je sjeverna međa peteranečkog posjeda potok Rasinja (Gliboki). Dosljedno tome Torčec je dio peteranečkog posjeda, kojemu je donacijom hercega Stjepana vlasnik Tomo i Ivan Thar (Thor), te po njemu vjerojatno izvodi Torčec svoje ime. Župe u Torčecu je rano nestalo, jer je u popisu od 1501. ne nalazimo. Torčec s kapelom pripojen je Drnju. Stara kapela stajala je bliže torčanskom kaštelu na putu prema Đelekovcu. Još se i danas vide uzvisine, gdje je bio torčanski kaštel a opticala ga je voda iz potoka Gliboki. U kaštelu je mnogo boravio carski pukovnik Ivan Andrija Makar. Još i danas slobodnjaci torčanski pripovijedaju o junačkim djelima vlastelina torčanskog baruna Ivana Andrije Makara, poznat po imenom "grof Makarij".

Prestankom župe u Torčecu javlja se 1501. nova župa sv. Jurja "In Spinis", u Trnju, danas Drnje, što se ima pripisati izgovoru Nijemaca, kojih je bilo mnogo za vrijeme granice u tvrđi drnjanskoj. Crkva drnjanska je prvotno bila posvećena sv. Jurju, a danas joj je patron Bl. Djeвица Marija. Sv. Juraj se danas časti na pokrajnom oltaru. God. 1650. održao je u tvrđi Drnje jedan Isusovac misije.

Redosljed župnika drnjanskih poznat je počevši od Andrije Jagetinića, koji je ostavio Drnje i 1659. nalazimo ga u Kuzmincu prigodom kanonske vizitacije.

Mjesto Drnje radi blizine Drave često je bilo u prošlosti izvrgnuto poplavi. Zato nalazimo u Drnju zavjetni oltar sv. Nikole. Na Duhove 1770. Drava se tako razlila, da se u crkvu moglo samo čamcem. Sva polja su bila pod vodom, sav kukuruz, žitarice i sijeno bilo je uništeno. Duhovskoj svečanosti pribivali su samo župnik Martin Korolija, prije župnik u Trojstvu, rođeni virovac, te kapelani Baltazar Zrinjski i Mirko Sabo. Župnik Korolija pripisuje samo čudotvornoj pomoći Bl. Djevice Marije drnjanske, da voda nije došla i u samu crkvu. Kad je izgrađivan obrambeni pojas od Kotoribe, Legrada, Đelekovca i Torčeca protiv kaniških turaka, nastala je utvrda i u Drnju. Drnje postaje znamenitim mjestom Podravine. Tu je bilo viših časnika kao Kendel i Konjski. Uz tvrđu se formirala i židovska četvrt "Židovaros". Na čelu župe Drnje bilo je sjajnih pojava u svećeničkom staležu: Gregorije Igrčić, prije župnik u Kuzmincu (1714-1727.), pa drnjanski i konačno koprivnički, gdje udari temelje koprivničkom hospitalu "Igrčićianum" zvanom. Igrčićev nasljednik, Đuro Marcelović, je odlični hrvatski historik i zagrebački kanonik. Završio je život svoj u Beču, te je pokopan u bečkoj stolnoj crkvi sv. Stjepana, gdje mu braća Zmajevci podigoše nadgrobnu ploču. Biskup bosanski i kasnije zagrebački, Ivan Pakši, je župnik u Drnju (1749.). Kao župnik drnjanski postao je kanonik čazmanski bez kandidacije kaptola, veli Krčelić.

ŽUPA PETERANEC

Susjedna župa Drnju jest Peteranec. Drnje i Peteranec imade zajedničko groblje, uz koje je bila nekoć crkva sv. Filipa i Jakoba, kojoj danas nema ni traga. Godine 1726. držala se kod te crkve i proštenja. O toj crkvi je u narodu sačuvana tradicija, jer kažu za bolesnike koji će umrijeti, da će skoro poći sv. Filipu.

Župna crkva sv. Petra spominje se 1334. riječima: "Ecclesia sancti Petri circa portum Dravae". Blizu crkve je tekla rijeka Drava te je tu bio prelaz ili brod (portus). - Crkva je bila zidana, a župnik je 1501. Petar. Godine 1647. poklanja Ferdinand III. Peteranec sa još tri sela personalu Tomi Mikuliću. Mikulić nije stupio u posjed darovanih sela, nego je dobio u ime oštete za sebe i svoje potomke godišnju rentu 1200 for. Kao najstariji gospodari Peteranca spominju se 1353. plemići Tomo i Ivan Thar. Na obližnjoj Dravi imalu su Peterančani i svoje mlinove, od kojih moraju 1661. plaćati koprivničkoj kapetaniji od svakog mlina jedan for. (Lopašić: Mon. II. 312). Provalom Turaka crkva sv. Petra je propala, materijal razvučen kao i kod crkve ivanečke, kad su je turski Tatari razrušili 1603. Nanovo uskrsla kapela sv. Petra i Pavla jest filijal župe Drnje, čiji svećenici pod zaštitom tvrđave Drnje vrše pastirsku službu u opustošenom kraju. Župa sv. Petra uspostavljena je 1789. Barun Makar je dobotvor crkve peteranečke, u kojoj je navodno i ukopan.

ŽUPA SIGETEC

Ova je župa novijeg datuma. Ne spominje se u popisu od 1334. niti 1501., a osnovana je 1789. Selo je pripadalo župi Drnje, s kojim neposredno graniči.

U sredovječnim listinama spominje se Sigetec već 1335. a zvao se prije Otok, mađarski Siget. Ako se točno na specijalnoj karti promotri položaj Sigeca i stari tok Drave, vidi se jasno, da je Sigetec kao na jednom otoku ili bolje poluotoku, pa zato mu odatle i ime. U izvještajima graničarskih oficira vidimo, da je u Sigetlu - Nijemci ga zovu Sigetl - kaštel, kojeg je g. 1648. inspicirao general Trautmannsdorf.

Godine 1660. pohode utvrdu u Sigecu Isusovci, koji širom Podravine vrše teški misionarski rad od Koprivnice do Đurđevca, pa u tvrđi Legrad i Kotoribi na dohvrat kaniških Turaka. Jedan je Isusovac pače zaglavio u Muri, kad je Ahmed Köpröli osvojio Novi Zrinj kod Legrada, a zvao se O. Klaudije Voraius (1664.).

ŽUPA HLEBINE

Daljnja župna crkva u blizini Drave jest 1334. "ecclesia beatae Virginis de Struga", crkva Bl. Djevice Marije u Strugi, što odgovara teritoriju današnje župe Hlebine. Posjed peteranečki po listini od 1353. graniči s posjedom zvanim Struga (Zthrwga), vlasnost magistra Stjepana, sina nekadašnjeg bana Mikca (ubi vicinatur possessioni magistri Stephani filii condam Mykch bani Zthrwga vocati). Struga je dio velikog posjeda Prodivića (Virje), te je diobom sinova Mikčevih postala sijelo imanja magistra Stjepana. Daljnji gospodar Struge je Matko Talovac. Godine 1501. je za gospodara Struge i Virja, Sigismunda Ernušta, župnik u Strugi Matej i kapelan Matej. Crkva na dohvrat prekodravskih Turaka propada iza 1552., ali uspomena na crkvu usčuvana je u nazivu jednog brežuljka, kojeg narod naziva i danas Svetinjski brijeg, na kom su nedavno nađeni temelji starih svetinja, crkve i grobišta. Svetinjski brijeg leži odmah iza mjesta Hlebine, te je na toj lijepoj uzvisini bila crkva Bl. Djevice Marije. Ime Struga i "pod Strugom" zovu danas neka polja i rudine između Sigeca i Hlebina. Zthrwga dolazi od trgati, strgati gdje Drava obalu trga. Dolaskom Turaka uništeno bi svetište Majke Božje. Svijet se kasnije djelomično i povratio na starinu, a naselilo se pučanstvo i sa drugih strana. Da se dosta starog domaćeg pučanstva povratilo, svjedoči nam hlebinska rudina Zablatje, koje se spominje u listini od 1358., a ime mu se nije zaboravilo. Andrija, plemić od Zablatja, tuži se pred županom križevačkim radi nasilja što mu ih čine podložnici Peteranca, s kojima plemić Andrija graniči. Kad je crkva Bl. Djevice Marije na Svetinjskom brijegu propala, župa otpade pod Drnje. Naziv Svetinjski brijeg, koji se stoljećima usčuvao, nuka nas i danas na misao, da je crkva Majke Božje na brežuljku nad Hlebinama bila opće poštivana svetinja i prošteništa čitavoga kraja.

Crkva u Drnju postala baštinicom tradicija Svetinjskoga brijega i uze za patrona Majku Božju. Kad je iza 1606. postao život u Podravini sigurniji, vraća se svijet na opustjele krajeve, stvaraju se nova ognjišta. Pod svetinjskim brijegom nastalo selo nazove se Hlebine. Naziv Hlebine izvodi se od poznate slavenske riječi "hlievi", a znači i danas kuće, obore i staje, riječju gospodarske zgrade. Uobičajenom izmjenom v u b od Hlevinje nastalo je Hlebinje danas Hlebine. Jer se u župnoj crkvi Drnje štovala Majka Božja kao župni patron, Hlebine dobi kapelu u čast sv. Katarini (prije 1700.).

Godine 1789. otcijepi se Hlebine od Drnja i postane prvotno lokalna kapelanija, pa nakon mnogih nedaća postaje Hlebine 1799. samostalna župa. Sadašnja župna crkva je sagrađena 1834., dakle pred 100 godina. Od najstarijih obitelji u Hlebinama spominju se: Medjimorec, Gaži i Dolenc. Te tri obitelji dale su crkvi i hrvatskom narodu odličnih službenika.

ŽUPA NOVIGRAD PODRAVSKI

Župna crkva "ecclesia beatae Virginis de Camarcha" (1334.) je crkva u čast Majci Božjoj sagrađena u komarničkom staroslavnom gradu Komarnici "Camarcha", sijelu plemenskih župana komarničkog plemstva, koje se toliko puta spominje u sredovječnim listinama sa obiju strana Bila. Kasnije je Komarnica dio biskupskog posjeda u Podravini. Crkva je bila sagrađena na brežuljku "in monticulo constructa", možda onom, gdje se danas nalazi crkva sv. Klare sa grobljem. Komarnica je nastavana već za Rimljana, što svjedoče rimske terme, otkopane zaslugom prof. Blaža Madera, rođena u Novigradu.

Usljedi provala Turaka propade komarniči grad i crkva Majke Božje (1552.) uz prije spomenutu crkvu sv. Jurja. Župa je obnovljena nakon 10 godina i nova crkva je posvećena Zboru Apostola (divisio apostolorum). Možda je u narodu živjela tradicija o crkvi Majke Božje, ali su valjda taktički razlozi bili odlučni za Svete apostole.

Novigrad se do XVII. stoljeća nazivao Komarnica. Kad je nastao u Komarnici novi kaštel ili na domaći "novi grad", počelo se po novoj tvrđavi čitavo mjesto nazivati Novigrad. Slično je nastalo ime Starigrad za Kamengrad.

ŽUPA MOSTI

Pod župu novigradsku spadalo je u prošlosti selo Mosti, od 1789. samostalna župa. Crkva sv. Benedikta u Mostima podignuta je 1652., a blagoslovi ju Andrija Vinković, arhiđakon komarnički 1654. Andrija Vinković je dobro poznao Podravinu. On je prvi legradski župnik (1641.). Tu je imao izdržati tešku borbu sa graničarskim vojnicima, luteranima, pa prekodravskim Turcima, po želji biskupa Vinkovića (1637.-1642.).

Dakle ovog dobrog poznavaoća ovoga kraja zapala je dužnost vizitirati Podravinu, kad se glava nosila u torbi, jer nisi bio siguran, ne pojave li se iza koje busije Turci. Andrija Vinković pođe u Moste 17-III-1659, razumije se uz oboružanu pratnju. Sam Vinković bilježi to ovim riječima: "Pošto pak radi brojnih razbojnika nije siguran put iz Novigrada u Moste i natrag, mora župniku selo Mosti svaki put dati po tri oboružana čovjeka, kao pratnju na dolasku i povratku". Župa Mosti sastoji se iz jednog dijela bivše novigradske župe, dok je područje potoka Velika sa istoimenim selima spadalo pod sredovječnu župu sv. Križa u Velikoj, odnosno kasnije pod Topolovac.

ŽUPA VIRJE

"Ecclesia sancti Martini de Prodaui" (1334.) je danas župa sv. Martina u Virju. Virje se u svim starijim listinama nazivlje Prodauić po najstarijem svojem gospodaru Prodanu. Kralj Bela poklanja imanje Prodauić 1244. Nijemcu Korardu kao nagradu za vjernost u službi (Corrado filio Harmech de gente teutonicali oriundo pro fidelibus servitiis - C. D. XIII. 522). Korardov sin isto Korardo izgubi posjed zbog nevjere, a dobiva ga ostrogonski nadbiskup Filip i brat mu župan Tomo (1267.). Godine 1273. je Virje već u rukama bana Henrika, plemića od Kisega kao poklon kralja Ladislava III. Kustos čazmanskog kaptola, magister Fileta, omeđašuje zemlju Prodauić, darovanu Henriku banu (C. D. XIII. 55). Henrikovi sinovi Henrik i Ivan, zvani Gisingovci uz Virje drže i Koprivnicu, a to su bili najljući protivnici kralja Karla Roberta. Na njegovu želju ban Mikić skrši moć Gisingovaca, oteve im Virje i Koprivnicu. Kad je ban Mikić Koprivnicu osvajao, pritekao mu je u pomoć magister Lovrinac Oslov, gospodar Gorice. Ban Mikić dobi zato od kralja na dar Virje (1326.). Sinovi banovi uzeše sebi po imanju Prodauić (Virje) također predikat Prodauić. Stjepan Prodauić, sin banov, proširi svoj posjed, dobiv od križara 1358. Đurđevac u zamjenu za Marinovac kod Glogovnice. Imanju pripada i posjed Struga.

Stjepan Prodauić unuk bana Mikca, radi savezništva sa Stjepanom Lackovićem koji se digao protiv kralja Žigmunda te nesretno zaglavio u Križevcima od Žigmundovih pristaša 1397. izgubi podravska imanja. Kralj Žigmund u vječnoj neprilici za novac založi Prodauićeva imanja banu Matku Talovcu, koji od tada stalno boravi u Virju. Smrću bana Talovca 1444. banovima se proglase zulumčari grofovi celjski Fridrik i Ulrik, gospodari Koprivnice, pa odluče ugrabiti obližnje dobro Virje i sjediniti ga sa svojim koprivničkim dobrom Kamengradom. Ulrik celjski provali 1445. u Virje i Đurđevac, da osvoji Talovčeva imanja zajedno sa tvrđom Sušica. Celjski grofovi nisu dugo haračili po Podravini, jer

posljednji Celjski završi život svoj 1456. od ubojničke ruke. Ivan I. Ernušt sa pridjevkom de Hampo radi svoga bogatstva domogne se banske časti, kao i njegov sin Ivan II. vlasnik Međumurja. Ivan III. Ernušt, sin Ivana II. živi na podravskim imanjima koja je baštiniio od svog strica biskupa pečuhskog Sigismunda i prijateljuje sa plemićem Budorom od Budrovca. Isti vojuju pod Frankopanovom zastavom protiv Ferdinanda 1527. Selo Hampovica dobiva ime po njima. Sa Gašparom Ernušt 1541. ugasne ovaj moćni rod podravske i međumurske vlastele. Njihovim imanjima još nekoliko godina upravlja njihov po ženidbi rođak Petar Keglević. U to već kucaju na vrata Slavonije nemili gosti Turci i podravska imanja sa svim svojim tvrđavama radi obrane dolaze pod vlast kapetana Luke Sekely. Iza pada Virovitice 1552. postaje čitava Podravina plijenom Turaka, koji po redu osvajaju sve tvrđavice do Koprivnice, koja iza toga postaje odlukom hrv. sabora najjačim bedemom protiv Turaka. Godine 1501. za Sigismunda Ernušta, gospodara Virja, župnikom u Virju je Petar, koji ima dva kapelana Matiju i Antona i još 9 svećenika. Mjesto Virje, kao i župa bila je u to doba vrlo velika, jer je sizala od Drave do Hampovice. godine 1638. nazivlje se mjesto Prođavić današnjim nazivom Virje. Godine 1649. virjansku tvrđu naziva grof Trauttmansdorf imenom Weissenthurn. Izvještaj od g. 1622. prikazuje nam, kako Turci od Virovitice i Kaniže harače (streiffen in tschetim) odvođeć djecu, žene muževe i blago iz Virja.

Godine 1652. pohodi Virje Isusovac, misionar. Zvono je navijestilo, da je došao Isusovac i skupi se lijepi broj slušatelja. Treći dan za misionareve propovijedi došao je glas od uhoda da dolaze Turci, našto svi ostaviše crkvu, pograbe oružje i izađu da načine zasjedu nepoželjnom gostu (Vanino: Fontes I. p. 153). Virje je dalo crkvi odličnih svećenika.

ŽUPA MIHOLJANEC

Nedaleko Virja prema Bilu leži župa Miholjanec s područnim selom Hampovica. Miholjanec je biskupski posjed, a spominje se u darovnici kralja Mirka 1201., jer leži (iuxta rivum Zdelia) uz potok Zdelju nazivan je u sredovječnim listinama Zdelja (C. D. III. 9). Miholjanec je poklonio biskupiji plemić-templar biskup Prođan, vlasnik Virja (1172.-1185.). U selu Hampovici nazvanoj po Ernuštima i danas još kola tradicija o gospodarima de Hampo, bit će Ivanu III. i Gašparu.

God. 1334. je u Miholjancu župa sv. Mihajla "ecclesia sancti Mihaelis". Godine 1501. nema u Miholjancu župe, barem je popis ne spominje i Miholjanec valjda spada pod Virje, na što nam daje pravo zaključivati popis iz 1501. Među virjanskim svećenstvom nalazimo 1501. rektora oltara sv. Mihajla u Miholjancu. Župnik Sumer u poznatom pismu biskupu Vinkoviću 1638. piše, da je sv. Mihalj u Zdelji na brijegu, tragovi crkve još uvijek stoje. Crkva i župa je kasnije obnovljena. U rješidbi kralj. suda u Požunu (19-XII-1628), kojim se dosuđuju imanja staroj vlasteli križevačke županije, a zaposjeli su ih graničari, ne spominje se Miholjanec.

Osnutkom graničarskog teritorija od Koprivnice prema istoku vlastelu su deposedirali zauvijeke. Pomenutom požunskom presudom dosuđuju se biskupu zagrebačkom Bregi, Sv. Ladislav i Komarnica (Bregh, Szent Laszlo et Comarnicza), a Budoru posjed Budrovac, ali ova rješidba ostane samo na papiru, jer nije nikad izvršena. O Đurđevcu, Virju i ostalim imanjima nema u toj rješidbi ni spomena, jer su smrću posljednjeg Ernušta pripala i onako kraljevskom fisku.

ŽUPE GOLA I ŽDALA

Preko Drave leži župa Gola i Ždala. Teritorij, koji zapremaju ove dvije župe, bio je do 1827. dio drnjanske župe. Te godine ustanovljena je župa Sv. Triju Kralja za Golu i područna sela Gotalovo i Konake. Gotalovo potsjeća na Gotalo.

Godine 1895. otcijepi se od Gole selo Ždala sa dvije tisuće stanovnika i osnovana je nova župa Sv. Trojstva sa sijelom u Ždali. Ime sela Ždala izvodi se od potoka Ždalice. Spomenute župe sačinjavaju virovski dekanat.

III.

DEKANAT ĐURĐEVAČKI

ŽUPA MOLVE

Uz Dravu na brežuljku razvilo se krasno selo sa crkvom Majci Božjoj, koja se bijeli na daleko kao utvrđeni grad Gospin, imenom Molve. Na Dravi, na vrlo podesnom mjestu, nastali su u XIII. st. mlinovi (molinae), a uz njih se razvilo mjesto, koje se često spominje u listinama XIV. stoljeća zvano Moline i Molve. Godine 1334. u Molvama nema župe. Neki bi htjeli, da se sredovječna Mosina odnosi na Molve, međutim to je pogrešno, jer se Mosina nekoć nalazila na prostoru od Prugova prema Rači.

Godine 1501. je u Molvama kapela Bl. Djevice Marije, te se u popisu 1501. iza svećenstva u Virju spominje Lovro, rektor "capellae beatae Mariae in Molina". Crkva je nesumnjivo uslijed Turaka stradala, ali od god. 1665. je Molve župa sa župnikom Jakobom Tesary. Molvarci su ponosni na svoju crkvu Bl. Djevice Marije, a ponose se i sa svećenicima, koji su se u sjeni crkve Majke Božje Molvarske odgojili. Kad je iza 1606. godine život bio radi Turaka sigurniji, mnoštvo naroda se iselilo iz župa i sela gornje Podravine, u okolicu Molva, Hlebina itd.

Zato tu nalazimo prezimena: Imbriovčan, Đelekovčan, Ivančan, Cenkovčan, Križevčan, što sve odaje podrijetlo mjesta, odakle su se doselili. Hlebinski Dolenci biće starinom iz Ivanca u kom su Dolenci kao graničari zauzimali odličan položaj (equestres stipendiarii).

ŽUPA ĐURĐEVAC

Crkva sv. Jurja "Ecclesia sancti Georgii" (1334.) danas Đurđevac. Posjed đurđevački dolazi u listinama XIII. stoljeća pod imenom Zdelja, nazvan je po potoku Zdelji s kojim graniči. Đurđevac je poklonio templarima ban Borić (1154-1168) uz dozvolu kralja Stjepana. Tu je donaciju kralj Bela potvrdio, a naknadno i kralj Andrija riječima: "Villam quoque, quae Esdel (pomadžareni oblik od Zdelja) vocatur, quam banus Boricius de Bozna pro remedio animae suae praefatae domui militiae templi ex concessione regis Stephani, quam etiam pater noster Bela rex sigillii sui munimine roboravit et in perpetuum contullit." (Tkalčić: Mon. I. 23).

Dokinućem templara 1312. prijeđe posjed đurđevački u ruke Križara, koji su baštinili iza dokućuća reda većinu njihovih posjeda. Godine 1334. je u Đurđevcu župa. Križari ustupe 1358. Đurđevac Stjepanu Prodaviću u zamjenu za Marinovac, i tako Đurđevac postane dijelom velikog virjanskog posjeda. Godine 1501. je župnik đurđevački Andrija, kapelani Đuro i Nikola i jedan altarista Đuro. Iz oporuke Andrije Budora od 1529. vidi se, da je u crkvi đurđevačkoj bio oltar sv. Križa, na kom je đurđevački altarista služio sv. mise za upokoj duše plemića porodice Budor od Budrovca. Isti altarista bio je ujedno i rektor crkve sv. Volfंगा u Budrocu. Plemići od Budrovca posjedovali su Budrovac, Gornji i Dolnji Čepelovac (Chapalowcz), Gornju Bliznu, Vel. Otok i Brestovec (kod Imbriovca), Samsenovec danas Šemovac, virovski filijal. Budrovački kaštel i crkva sv. Volfंगा u Budrovcu je propala zauvijek. Posjed stari nazvan Zdelja po crkvi sv. Jurja nazvao se Đurđevac. Nedaleko crkve sv.

Jurja prema Bilu nalazi se 1334. crkva sv. Ivana "de Susicha", kojoj je 1501. župnik Toma. Sušica je mnogo spominjana tvrđava u sredovječnim listinama, a dio je đurđevačkog posjeda. U utvrđenu Sušicu zaklonio se Stjepan Prođavić, kad su ga progonili Žigmundovi vojnici radi urote s Lackovićem, te ju razore. Invazijom Turakak i crkva sv. Ivana propade. Narod još i danas jedan dio bregova, gdje je stajala tvrđa, zove Sošice. Za provale Turaka crkva sv. Jurja je također propala, a unutar sagrađene đurđevačke tvrđe podignuta je crkva Bl. Djevice Marije. Godine 1650. u tvrđavi đurđevačkoj drže Isusovci misije. Izvještaj isusovački nam pripovijeda, da je tvrđava sv. Jurja alias Đurđevac opasana sa sviju strana močvarama. Pogibelji i zasjede od Turaka su velike. Na polje se ide samo pod oružjem, ali i to nije sigurno. Jer se brani pučanstvu na svojim zemljama sijati, žanju tamo, gdje nisu sijali. Crkva je drvena, sagrađena na močvari na dobrim stupovima. Župnika 1650. nemaju, jer ih je nedavno ostavio. Misija je lijepo uspjela i isusovački izvještaj u velike hvali kapetanovu susretljivost (Vanino: Fontes, I. 148).

Godine 1569. je župnik sv. Jurja u tvrđavi Petar Grudinić. God. 1766. je župnik u Đurđevcu Gabrielli Ivan, sin zagrebačkog liječnika. Ostavio je Đurđevac s istih razloga, radi kojih propade i Troja. (Krčelić: Annuae, p. 529). U Đurđevcu stoji još i danas Ernuštov kaštel na kom je bio u kamenu uklesan natpis "Arma Sigismundi Episcopi Quinque-Ecclesiens. Anno Dni 1488." Sad se taj nalazi u arheološkom muzeju u Zagrebu. U današnjim Đurđevčanima probudio se duh Templara i Križara. Najljepša crkva u Podravini posvećena je u Đurđevcu 1929. u čast sv. Jurja. Doista rijetko viteška gesta današnjih teških vremena.

ŽUPA KALINOVAC

Mjesto Kalinovac je potpadalo prvotno pod župu Đurđevac. God. 1881. je osnovana samostalna župa sa blizu 4.000 župljana. Naziv Kalinovac neki izvode od biljke kalina (ligustrum vulgare), koje su puna tamošnja polja, pa se po njoj selo i polja nazvala Kalinovac.

ŽUPA SESVETE PODRAVSKE

"Ecclesia omnium Sanctorum de Grabounok" (1334.) je crkva Svih Svetih u okolišu potoka Grabrovnice (Katalena). Godine 1501. je župnik Sviju Svetih Martin. Crkva je propala za vrijeme Turaka. Današnja župa Sesvete, koja datira od 1886. sa crkvom Svih Svetih, točno odgovara povijesnom mjestu, gdje se 1334. dizala crkva Sv. Svetih. Adam Stepanić, bivši ivanečki župnik 1723., a arhidakon komarnički, 1746. spominje, da se blizu crkve Sv. Svetih u Sesvetama nalazi nekakav zid, bit će ostatak stare crkve Sv. Svetih. Crkva Svih Svetih spominje se već 1706. kao filijal župe Kloštar, a danas je to najmlađa župa onog kraja.

Mjesto Sesvete osnovano je po drugi puta na starom selištu sesvetske crkve uz grabornički breg i "svečev grob" god. 1696. Prva crkva je sagrađena od materijala razrušene kule grada Grabrovnice i starog samostana.

ŽUPA FERDINANDOVAC - JELAČIĆEVO

Župa Ferdinandovac osnovana je g. 1781. po biskupu Galjufu (1772.-1786.). Selo je bilo prije bliže uz Dravu, i zvalo se Brod na Dravi, jer je tamo bio prijelaz u Mađarsku, ili kako to narod podravski pučki naziva "brod". U selu je bila crkva sv. Nikole brodara. Tečajem vremena selo Brod ugrozi Drava i potkopa mu obale. Radi toga krajiške oblasti presele 1844. čitavo selo na drugo mjesto, koje dobi ime Ferdinandovac sa crkvom sv. Ferdinanda.

Krajiške oblasti nazvaše tim imenom selo da počaste spomen vladajućeg tada kralja Ferdinanda. Teritorij Ferdinandovac odgovara sredovječnoj (1334.) crkvi sv. Pavla u močvarama (in poludibus - Descha), na što potsjeća lokalitet Pavlinac. Tradicije o crkvi sv. Pavla povezuju se uz polje "Pavlinac". Kod potoka Katalene (nekoć Gorbonuk) je 1334. granica komarničkog arhiđakonata. Preko potoka je arhiđakonat Gvešće (1334.), na čiji račun je proširen arhiđakonat komarnički sa 3 daljnje danas postojeće župe.

ŽUPA KLOŠTAR

Župa Kloštar osnovana je 1702. Sadanja župna crkva podignuta je na razvalinama stare samostanske crkve. Po potoku Gorbonuk (aqua Gorbonuk) hrv. Grabrovnica nazvao se tako i čitav kraj današnje kloštranske župe (C. D. VII. 130). Gorbonuk je domena plemića iz roda Beluš. Samostan Gorbonuk-Grabrovnica spominje se u listini od g. 1295., svojim pečatom ovjerovljuje darovnicu meštra Tiburcija (C. D. VII. 204). U drugoj listini iz konca XIII. vijeka spominju se 3 Franjevca iz Grabrovnice, braća Nikola, Kuzma i Blaž, kao svjedoci testamenta kneza Bogodara. Knez Bogodar je slavan ratnik, bio je kastelan (1272.) kopr. Kamengrada. Kralj Ladislav 1275. veliča vjernost i hrabrost kneza Bogodara i brata mu Kemena, što su je iskazali već za Ladislavovih pređa, tj. Bele i Stjepana. Mnogoput su bili i ranjeni. Promotrivši kralj Ladislav toliku vjernost i zasluge daruje knezu Bogodaru i Kemenu posjed Konjska na putu Konjski kod Rovišta. (C. D. VI. 113). Po tom posjedu bogodarovi potomci nazvaše se Konjski. Po njima izvodi svoje ime Konjščina, koja je isto Bogodarov posjed u XIII. stoljeću.

Knez Bogodar na koncu svoga života uvidjevši, da "je svako ljudsko tijelo slično travi, a slava njegova cvijet poljski", zato teško bolestan još pri svijesti pred redovnicima Malobraćanima iz Gorbonuka Nikolom, Kuzmom i Blažem, te Đurom, svećenikom crkve sv. Adrijana, županom Tibom, te svojom dragom ženom pravi testamenat: za spas duše moje braći Franjevcima iz Gorbonuka, kod kojih izabrah sebi vječni mir, ostavljam jednog mog konja, 16 kabala žita i 32 kabla vina". Testamenat je načinio knez Bogodar za kralja Andrije II. (C. D. VII. 418). Samostan franjevački nije zadužbina kneza Bogodara, što zaključujemo po stilizaciji testamenta, već su samostan franjevački i crkvu sv. Andrijana mučenika sagradili njegovi pređi, bit će ban Beluš (1142.-1157.), koji se uspeo do najviših časti bana, vojvode i palatina. Ban Beluš je sagradio samostan u Keu (Kamenici g. 1145; banski manastir) u kom je 30 monaha po reguli sv. Benedikta služeći Bogu imalo svoje uzdržavanje (C. D. II. 303), pa je sigurno imao i kod svoje kuće u Grabrovnici samostan Benediktinaca koji u XIII. st. preužeše Franjevci. Tu nalazimo i razlog, zašto je crkva u Kloštru posvećena sv. Benediktu. Samostan u Gorbonuku kao zadužbina roda Beluš postala je zadnjim počivalištem Beluševih potomaka sve do XVI stoljeća, dok samostan ne razvale Turci 1552.

Poldrugi kilometar od samostana je bila župna crkva sv. Adrijana (1334.) "ecclesia sancti Adriani" (Tkalčić: Mon. II. 84). Već se spominje župnik Đuro od crkve sv. Adrijana. U popisu od 1501. spominje se župa sv. Adrijana, ali župnika nema. Dobro Grabrovnica, svojina nekoć roda Beluš, dođe u posjed priorata vranskog za priora Bartola Berislavića, kojemu je kralj Vladislav 1511. darovao kaštel i trgovište Grabrovnicu (Rad. XV. 33). Godine 1514. upravlja dobrima priorata slavni ban i biskup Petar Berislavić (†1520.). Od 1522. prioratom suupravlja Ivan Taħi, a po njemu dođe Grabrovnica u posjed njegova sina Franje Tahija, poznatog krivca iz seljače bune od 1573. Trg (oppidum) Gorbonuk razvio se između franjevačkog samostana i crkve sv. Adrijana na prirodnoj uzvisini, a Tahijev kaštel, udaljen od samostana 1 klm, sagrađen je u močvari, čije ostatke i danas narod naziva Gradina. Za provale Turaka 1552. kaštel Grabrovnica je spaljen i razoren. Tom zgodom

postrada franjevački samostan i crkva sv. Adrijana zauvijek. Na sv. Adrijana potsjeća danas samo ime zaselka kloštranskog, bolje rečeno jedne ulice zvane Oderian. Na razvalinama franjevačkog samostana, vulgo Kloštra, i crkve podignuta je nova crkva sv. Benedikta i župni dvor. Selo nastalo, po nekadanjem kloštru nazove se Kloštar, gdje je osnovana župa 1702. sa prvim župnikom Đurom Arbanas. Stari Kaštel Grabrovnica stajao je u nizini, a oko bedema je tekla voda iz potoka Grabrovnice. Nije tome davno, što su tamo otkopani mnogi predmeti, kao olovnate ploče, kosturi i oružje. Uzvisina, na kojoj je sagrađen grad, jest pravilan šesterokut, sa ostacima cigle i kamenja, u koliko ga okolno pučanstvo nije uspjelo razvući. Do grada je vodio dugi drveni most, a ulaz na most branila je kula, na koju potsjeća "Predvorje", gdje je isto građevnog materijala.

Oko tvrđe Grabrovnice bili su opkopi, koji se i danas zamjećuju, a prilaz k tvrđi branile su velike močvare, te nam je tvrđa Grabrovnica jedan tipičan primjer sredovječnih Wasserburga tj. utvrda građenih u podvodnom terenu. - Građevni materijal od razorene grabrovnice kule (arx) odvezen je u obližnje Sesvete za gradnju crkve. Samostan franjevački u Grabrovnici je zadnje počivalište i plemića Budora, koji isto pripadaju rodu Beluš. Andrija Budor u svom testamentu 1529. određuje, da mu se tijelo ima pokopati po običaju njegovih pređa u samostanu Grabrovnici (in claustru Gorbonok). Samostanu ostavlja jedno koplje sa konjem (frameam unam parvam cum uno ex equis meis lego ad claustrum Gorbonok). Provalom Turaka su Franjevci samostan zauvijek napustili. Da su u Kloštru bili Franjevci, nema u narodu nikakvih tradicija.

Na ruševinama crkve sv. Adrijana iza odlaska Turaka sagrađena je crkva sv. Bartola s oltarom iz propale i razorene crkve sv. Bartola, kojoj bi temelje trebalo tražiti na području župe Pitamača. Tečajem vremena je i kloštraska kapela sv. Bartola propala.

Kloštru pripada filijal Prugovec. Prugovec se spominje već 1334. kao vlasništvo sinova Porogovih, otkalu mu i ime. Tamo je bila 1334. crkva sv. Nikole, te je župnik 1501. "in Progwez" Dominik. Na razvalinama stare crkve sv. Nikole podignuta je ova crkva sv. Barbare prije 1705. Kroz Prugovec vodi stara rimska cesta.

O ŠTOVANJU SV. ADRIANA

Sveti Adrian, rodом je iz Nikomedije. Prema Bollandistima bio je odlična roda i bogat. Za suvladara Dioklecijanova Maksimilijana Herkuleja stekne krunu mučeništva (303). Na hrabrost i postojanost u mukama poticala ga njegova žena sv. Natalija. Tijelo mu je preneseno u Carigrad a kasnije u Rim, gdje je podignuta crkva u čast ovog sveca sa istoka.

God. 840. Ljudevit Njemački pokloni knezu Pribini svu Dolnju Panoniju oko Blatnog jezera, koju on napući Slovenima, počevši širiti među njima kršćanstvo. Pribina sagradi grad Blatno, zvan Pribinin grad (Mosapurg) sa crkvom Majke Božje (850.) i crkvom sv. Adriana.

Suvremeni salburški kroničar bilježi, da u crkvi sv. Adriana u gradu Blatnom počiva tijelo sv. Adriana. Međutim to ne stoji, jer su tamo bile samo njegove moći. Radi ove neupučenosti salcburškog kroničara, zaključujemo, da moći sv. Adriana u grad Blatno nisu stigle preko salcburškog nadbiskupa, jer bi inače kroničar bio bolje upućen. Možda ih je poslao papa Hadrian preko sv. Metoda knezu Kocelju na dar (870).

Skorim dolaskom poganskih i divljih Madžara u panonsku nizinu, uništeno je djelo sv. Metoda. Učenici sv. Metoda rasprše se po južnim stranama srijemsko-panonske metropolije, šireći kršćanstvo. Svećenici i redovnici iz grada Blatno doniješe negdje k nama moći sv. Adriana, kad su pobjegli pred Madžarima, šireći tako stovanje sv. Adrijana, koje je još tako jako u XIV. stoljeću. Mnoštvo župa i crkvi bilo je posvećeno nekoć kod nas sv. Adrianu, među njima i ona u Odrjanu.

Propalu benediktinsku opatiju obnovi sv. Stjepan, kralj Ugarski (1016.) u neposrednoj blizini Koceljeva grada, zvan danas Zalavár.

Benediktinska opatija sv. Adriana, zvana Zalalapáti, je kroz stoljeća "mjesto vjerodostojnosti" te imam nekoliko listina njihovih u svom arhivu.

ŽUPA KOZAREVAC

Župa Kozarevac podignuta je 1789., te je bila dio kloštranske župe. Crkva sv. Franje Ksaver. u Kozarevcu spominje se već 1746. Mjesto Črešnjevica, filijal kozarevački, jest povijesna župa sv. Martina, koja se spominje 1334. imenom "de Cheresneu", a 1501. nazivom Chresno sa župnikom Benediktom. Stara rimska cesta vodila je kroz Črešnjevicu, a neki još i danas živući nazivi i imena potsječaju nas na sredovječne građevine, koje su za turskih provala propale u historijskom Chresnu.

Ime Kozarevac bit će svakako u vezi sa naseljenim (1606.) u tom kraju dalmatinskim Uskocima, koji su vjerojatno doveli sobom veliki broj koza, a napučeni po njima kraj je sa svojim brežuljcima podesan bio za prehranu i ispašu koza.

Filijalno selo Katalena je vrlo staro, a naziva se tako po kapeli sv. Katarine.

Već 1334. spominju se tamo dvije kapele sv. Katarine, a to bi odgovaralo Suhoj i Sirovoj Kataleni.

ŽUPA PITOMAČA

Posljednja župa arhiđakonata komarničkog a dekanata đurđevačkog je Pitomača. Župa u Pitomači osnovana je 1710. sa crkvom sv. Vida. Prvi župnik je bio Đuro Mužinić. Da je i na teritoriju župe Pitomača bila koja ta sredovječna crkva, nema nikakve sumnje, jer između Graca (Gerch) te sv. Martina u Črešnjevici bila je crkva sv. Bartola i neka crkva u Kopačevcu, no gdje su te crkve i mjesta bila, nema do sada nikakvih otkrivenih tragova.

PRAVOSLAVNO PUČANSTVO

Na području arhiđakonata imamo danas i 6 pravoslavni parohija. Hrvati su od iskona rimokatolici i na području Hrvatske nijedna druga vjera nije bila zakonom priznata. Dolazak pravoslavnog življa u križevačku županiju, odnosno arhiđakonat komarnički, pada u vrijeme provala Turaka u naše krajeve. Kad su Turci zauzeli Viroviticu (1552.), provale turskih razbojnika bile su na dnevnom redu, te je križevačka županija skroz opustjela. Radi obrane krajine te napučivanja opustjelih selišta naseljuju 1540. i 1542. oko Koprivnice Uskoke iz Žumberka. God. 1543. naselio se oko Bolfana i Poganca vojvoda Ivan Margetić sa 49 konjanika, a Plavša sa 53 pješaka udario je osnove selu Plavšincu. Senjski Uskoci 1562. naselili se oko Lepavine, gdje je u drugoj polovici XVI. stoljeća podignut "namastir", kako narod veli. Dalmatinski Morlaci 1563. naselili su potkalnički kraj. Malu Črešnjevicu oko 1606. naselili su dalmatinski Uskoci. Križevačku županiju odnosno generalat Varaždinski naselio je u masama god. 1597. general Sigismund grof Herberstein. Krčelić veli, da je 1597. godina "annus nativitatis Rascianae gentis" u varaždinskom generalatu. (Krčelić: H. E. Z. p. 308). Doseljenici su dobili legalni statut od cara Rudolfa 1612., odnosno Ferdinanda II. 1627. god.

U crkvi istoč. pravoslavnoj u Plavšincu još do nedavna bila je na ikonostasu slika (iz 1750. god.) cara Rudolfa, koji daje vojvodi i svećeniku povelju slobodina sa zapisom: "Mi Rudolf vtori, milostiju Božijeju izabrani cesar... jakože istočnago blagočestija narod Vlahov, zivušći među Slavoniom

Savom i Dravom, imže občestvo milostivno prevelegiam obdarihom, Viena 1612. (Dr. R. Grujić: Spomenica p. 15, 55).

U to doba nastale su i parokije, jer 1621. iz opisa šteta, što ih čine Turci, vidimo, da su Turci 1621-8-VI, odveli kćer "des Vallachischen Pfaffen von Klein Poganic" Uskoci ili "priebezi", kako ih zovu stare povelje, naseljeni su svi u bregovima župe Ludbreg, Rasinje, Koprivnice, Novigrada i Kozarevca.

Završetak

Na Vigiliju sv. Lovre 1934. bilo je 600 g. kako je proglašen 1334. popis župa, koji je sastavio arhiđakon Ivan. Kroz čitavo vrijeme na čelu arhiđakonata tamo od prvog poznatog arhiđakona Pavla 1260. bilo je odličnih muževa. U najteže doba turskih provala komarnički arhiđakoni obilazeći Podravinom tješili su narod, sokolili ga i ulijevali mu nade u bolju budućnost.

U današnje pak doba teških prilika za svetinje naše stoji na čelu arhiđakonata prokušani defensor fidei Msgr Stjepan Korenić, koji nadasve časno svojim radom kruni 600 godišnji jubilej komarničkih arhiđakona i arhiđakonata.

Presvijetlom gosp. arhiđakonu kao i mučeničkom koru svećenika-pastira, koji su širom Podravine kroz 600 godina orali duboke brazde i sijali sjeme zdrave katoličke i hrvatske prosvjete, posvećujem ove retke.

Napomena: Ovaj rad, objavljen ovdje u povodu 900. obljetnice Zagrebačke biskupije, te 660 godina od prvoga popisa župa, pretisak je originala iz knjige Blaža Madjera: Časti i dobru zavičaja, Zagreb 1937., str. 338-362. Ilustracije i današnji popis župa dodatak su uredništva.

DANAŠNJE STANJE KOMARNIČKOG ARHIĐAKONATA

(PREMA DEKANATIMA I ŽUPAMA)

Izvor podataka: G. Kuzmić - S. Brezovački, Proslava 900. godišnjice Zagrebačke nadbiskupije u Podravini; Podravski zvonici br. 1-2 (61), Virje 1993, str. 10-11

A. ŽUPE ĐURĐEVAČKOG DEKANATA

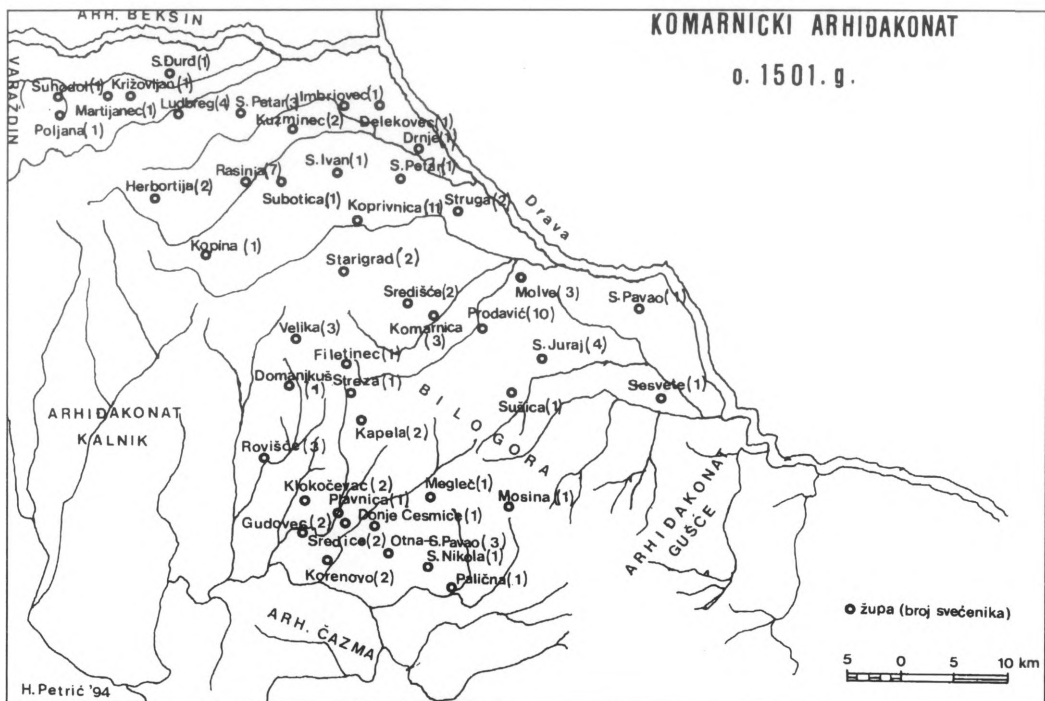
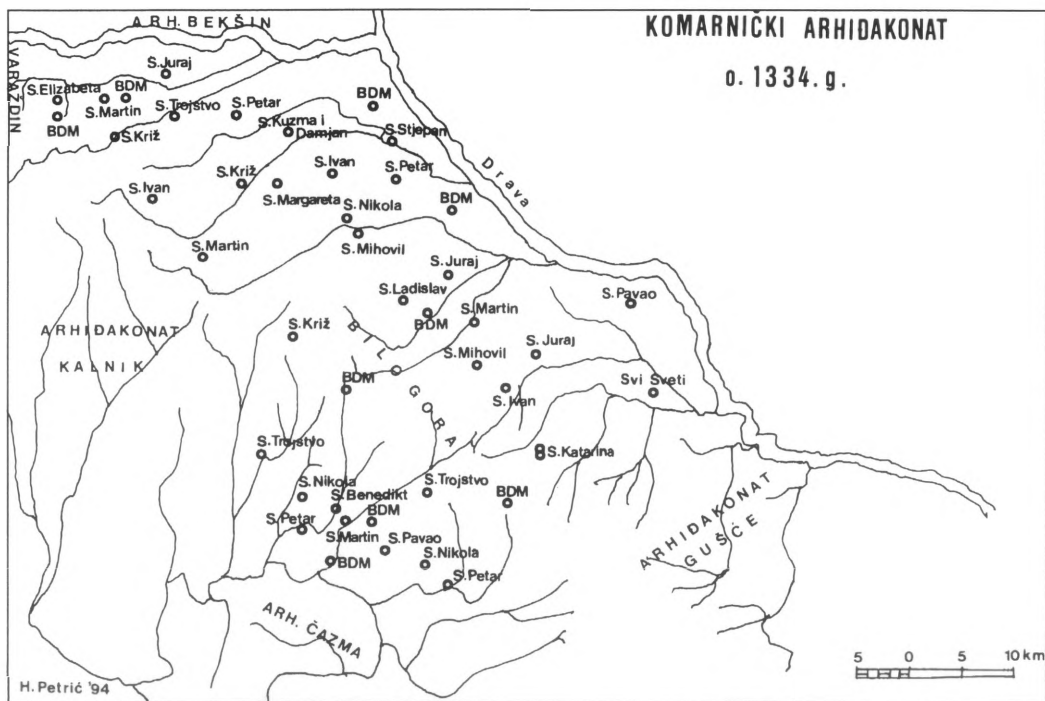
1. Budrovac; 2. Đurđevac; 3. Ferdinandovac; 4. Kalinovac; 5. Kloštar Podravski; 6. Kozarevac; 7. Molve; 8. Pitomača; 9. Podravske Sesvete

B. ŽUPE VIROVSKOG DEKANATA

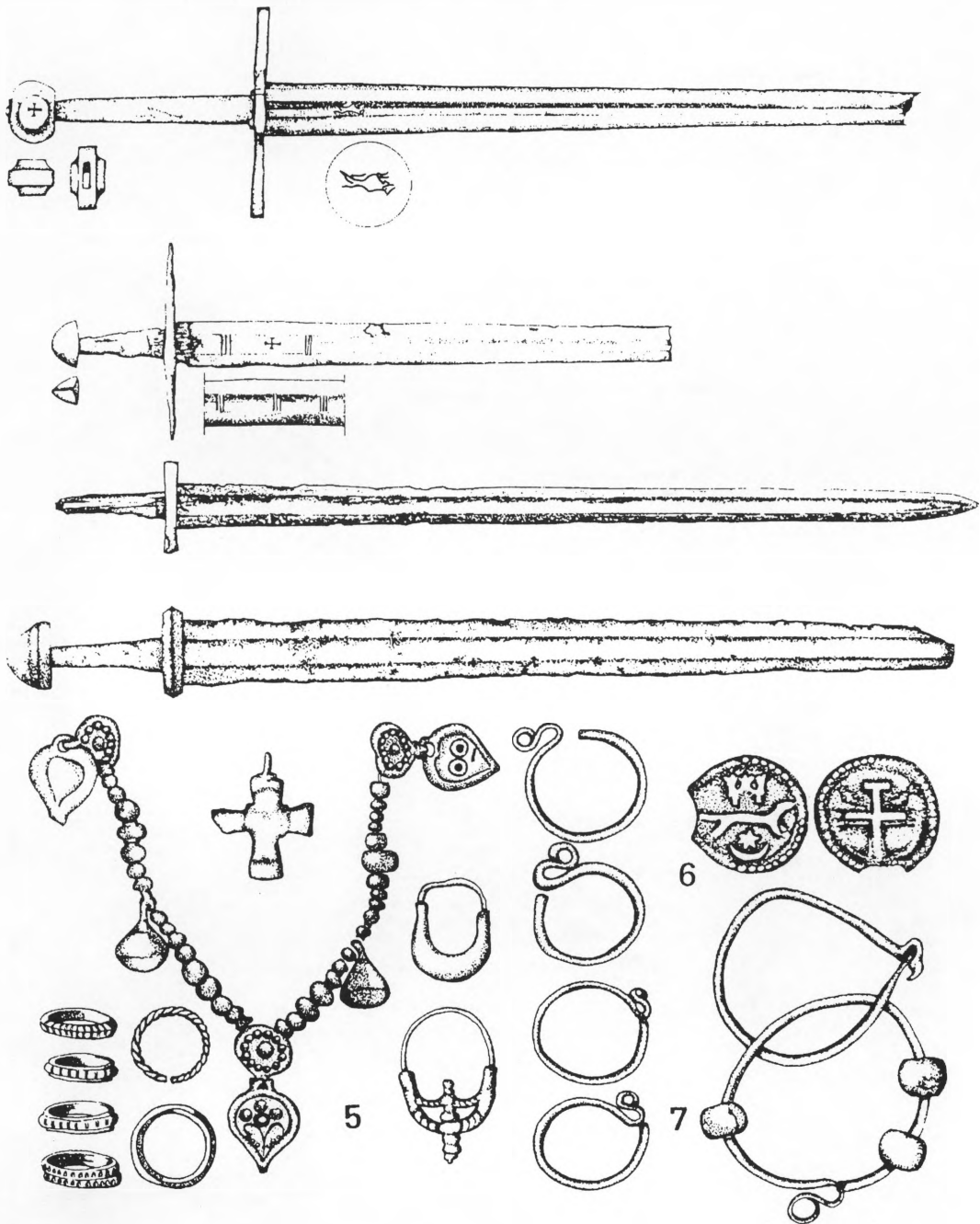
1. Donji Mosti; 2. Drnje; 3. Gola; 4. Hlebine; 5. Miholjanec; 6. Novigrad Podravski; 7. Novo Virje; 8. Peteranec; 9. Sigetec; 10. Virje; 11. Ždala

C. ŽUPE KOPRIVNIČKOG DEKANATA

1. Đelekovec; 2. Imbriovec; 3. Koprivnica - Sv. Nikola; 4. Koprivnica - Sv. Antun Padovanski; 5. Koprivnica - Močile; 6. Koprivnički Bregi; 7. Koprivnički Ivanec; 8. Kuzminec; 9. Legrad; 10. Ludbreg; 11. Ludbreški Sv. Đurđ; 12. Martijanec; 13. Rasinja; 14. Reka (u izvoru piše Rijeka kod Koprivnice); 15. Veliki Bukovec

Napomena: Brojevi u zagradi označavaju broj svećenika u pojedinoj župi

Starohrvatsko oružje, novac i nakit s područja Komarničkog arhidakonata
 (5,6 i 7: nalazi iz groblja u Klostru, ispod Kamengrada i iz Đelekovca